

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

ARALIK 1970

SAYI 78

CİLT : 14

250 KURUŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI
A. Ş.

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi

Telefon: 33 12 — 26 44

BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Tlf: 44 89

BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar
Çarşısı No. 3501 — 3502 Telefon: 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	500.—	TL.
İç sahife	400.—	TL.
Arka kapak içi	500.—	TL.
Arka kapak	750.—	TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrî sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

CİLT : XIV

ARALIK 1970

SAYI : 78

Fiatı : 2.5 T.L.

Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.

YAZI HEYETİ

İSTANBUL

MUAMMER BAŞOĞLU
NİHAT BATUR
İLKER BİRDAL
NATİK BUDA
FARUK ÇEHRELİ
MEHMET EMANET
ŞEMSEDDİN GÜLER
Prof. Dr. MÜKERREM HİÇ
GÜNER ŞEKERCİOĞLU
YALÇIN SARI
ORHAN SOFUOĞLU
REŞAT UMUR
RIDVAN YÜKSELEN

ANKARA

ORHAN BULDAÇ
NACİ SARIEYYÜBOĞLU
SEZER SUNGUR

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Yeri : Tüznel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASİMEVİ

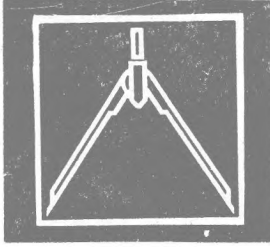
İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
3. Ekonomik Kalkınma ve Sosyal
Adalet - Tarım kesimi: Toprak
Reformu Prof. Dr. Mükerrerrem HİÇ
28. Finansman Kanunu Erol EVGİN
30. İstatistiklerle Türkiye Senan BİLGİN
40. Resmî Gazete'de bu ay ★

Derginin Sesi !..

*Sevgili ve değerli
okuyucularımız*

*Yeni Yılınız
Kutlu ve
Mutlu olsun.*

Ekonomik Kalkınma ve Sosyal Adalet - Tarım Kesimi : Toprak Reformu

Prof. Dr. Mükerrerem HİÇ

A — ÜLKEMİZDE TOPRAK REFORMU MESELESİNİN KISA BİR TARİHÇESİ

Bütün diğer ülkeler için olduğu gibi (1), Türkiye'de de bugünkü toprak reformu meselesini tarihi ve sosyolojik yönleriyle daha iyi anlayabilmek için çok daha eski yıllara gitmek, Osmanlı İmparatorluğu devrindeki toprak sistemini incelemek gerekir (2). Cumhu-

ması, Avrupa'dan koparak Amerika'ya yerleşen halkın esasen feodal nizamla karşı olması, toprak ve tabii kaynakların bol olması gibi sebeplerle bahis konusu olmamış, bu ülkede toprak üzerindeki mutlak mülkiyet hakkı feodal bir nizamı tesis eden yahut koruyan değil, piyasa mekanizmasının sıhhatli işlemini sağlayan bir unsur vazifesi görmüştür. Avrupa ülkeleri ise 19. yüzyıl boyunca bahis konusu mücadeleyi vermişlerdir. Halen bir çok az gelişmiş ülkelerde aynı mücadele devam etmektedir. Bu gibi ülkelerde toprak mülkiyeti feodal nizamı koruduğu cihetle mutlak bir hak değil, amme menfaatleriyle sınırlandırılmış bir hak telâkki edilmelidir. Bkz. Raymond J. Penn, «Public Interest in Private Property (Land)» ed. T. Morgen, G. W. Betz, N. K. Choudry, **Readings in Economic Development** (California 1963) içinde. Nitekim, bu kabil ülkelerde direnen feodal nizamı çözmek üzere toprak reformları mülkiyet ile ilgili yukarıdaki esasa iş-

(*) Mükerrerem Hiç, Kapitalizm, Sosyalizm, Karma Ekonomi ve Türkiye, İstanbul 1970, Fasıl VIII.

1) Tarım kesiminde feodalitenin yıkılarak piyasa ekonomisine geçilmesi bütün ülkeler için en büyük merhaleyi teşkil etmiş ve uzun bir mücadele ve intikal devresini gerektirmiştir. Böyle bir intikal ve mücadele bir tek Amerika için, bu devletin nispeten yeni çağlarda kurul-

senmeyecek toplamlara varmış-
riyetin kuruluşundan sonra, müba-
dilleri yahut dışarıdan gelen göç-
menleri iskân etmek, bunlara top-
rak dağıtmak amacıyla çeşitli ka-
nunlar çıkartılmış; bu şekilde da-
ğıtılan toprakların önemi küçüm-
tür (3). Ülkemizdeki toprak mülki-
yetinin dağılımını değiştirecek, e-
konomik ve sosyal yapıda köklü re-
form sağlayacak teşebbüslere
1935 yılında «İmar ve İskân Kanu-
nu» tasarısıyla girilmiştir (4).
Atatürk'ün söylevlerinde ileri sür-
düğü, her çiftçinin toprak sahibi ol-
ması prensibi bu tasarı ile ilgili
hazırlıklara ışık tutmuştur (5). Fa-

tinaden yapılmakta ve ABD çok kere de-
mokratik düzen içinde toprak reformunu
teşvik dahi etmektedir. (Japonya m'sali
için bkz. R. P. Dore, **Land Reform in Ja-
pan**, Oxford 1959). Feodal nizamın de-
mokratik yollarla çözülmediği, büyük bir
işsizlik, toprak açlığı ve hoşnutsuzluğun
mevcut bulunduğu ülkelerde gerekli re-
formların yapılmaması o ülkelerde sosya-
list diktatörlüklerin kuruluşuna yol açmış-
tır. Nitekim bu husus sosyalist Rusya,
Doğu Avrupa ülkeleri ve Asya ülkeleri için
varit olmuştur. Bkz. David Mitrany, «Com-
munism and the Peasants», ed. T. Morgan,
G.W. Betz, N.K. Choudry, **adı geçen eser**
içinde.

2) Osmanlı İmparatorluğundaki top-
rak düzeninin ayrıntılı bir incelemesi için
aşağıdaki eserlere müracaat edilebilir:
Ziya Karamursal, **Osmanlı Mali Tarihi Hak-
kında Tetkikler**, Türk Tarih Kurumu, An-
kara 1940; Fuat Köprülü, **Osmanlı Devleti-
nin Kuruluşu**, Türk Tarih Kurumu, Ankara

1959; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı
Türk Tarihi**, Türk Tarih Kurumu, Ankara
1961; Ö. Lütfü Barkan, «Osmanlı İmpara-
torluğu Bütçelerine, Dair Notlar», **İktisat
Fakültesi Mecmuası**, İstanbul 1953; Ö.
Lütfü Barkan, «Türkiye'de Toprak Mesele-
sinin Tarihi Esasları», **Ülkü Dergisi**, Cilt
XI, 1938; Ö. Lütfü Barkan, «Osmanlı İm-
paratorluğunda Çiftçi Sınıflarının Hukuki
Statüsü», **Ülkü Dergisi**, Cilt IX, 1937; Ö.
Lütfü Barkan, **XV. ve XVI. Asırlarda Os-
manlı İmparatorluğunda Ziraî Ekonomimi-
zin Hukuki ve Mali Esasları**, İstanbul,
1943; «XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı İm-
paratorluğunda Toprak İşçiliğinin Organi-
zasyonu Şekilleri», **İktisat Fakültesi Mec-
muası**, 1939 - 40; Ebül'ûla Mardin, **Toprak
Hukuku Dersleri**, İstanbul, 1947; Bülent
Köprülü, **Toprak Hukuku Dersleri**, İstanbul
1958; Vasfi Raşit Sevig, **Toprak Hukuku
Dersleri**, Ankara 1953; toplu bir fikir için:
Suat Aksoy, **100 Soruda Türkiye'de Top-
rak Meselesi**, İstanbul 1969.

Cumhuriyetten sonraki toprak mülki-
yeti dağılımı ve düzeni hakkında ise: Kâ-
zım Köylü, **Türkiye'de Büyük Arazi Mülk-
leri ve Bunların İşletme Şekilleri**, Ankara
1947; Yahya Kanpolat, **Türkiye Ziraatinde,
Bünye Değişikliği**, S.B.F., Maliye Enstitü-
sü, Ankara 1963; Ö. Lütfü Barkan, «Çiftçiyi
Topraklandırma Kanunu ve Türkiye'de Zi-
rai bir Reformun Ana Meseleleri», **İktisat
Fakültesi Mecmuası** Ekim 1944 - Ocak
1945.

3) Bu hususta bilgi ve rakam için
bkz. Fuat Köprülü, **adı geçen eser**, sayfa
135, 136 ve Suat Aksoy, **adı geçen eser**,
sayfa 59, 60.

4) Suat Aksoy, **adı geçen eser**, sayfa
61.

5) Atatürk bu konuda, (**Atatürk'ün
Söylev ve Demeçleri**, I. İstanbul 1945,
sayfa 374) «Her Türk çiftçi ailesinin ge-
çineceği ve çalışacağı toprağa malik ol-

kat, bahis konusu tasarı, diğer gecikme sebepleri yanında, Atatürk'ün ölümü ve 2. Dünya Savaşının araya girmesiyle gerçekleşememiştir.

İkinci hamle 1945 yılında yapılmış ve parlamento içi yoğun bir muhalefete rağmen bu tarihte Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu çıkartılmıştır. Bu kanun ciddi bir şekilde uygulanabilseydi, toprak reformuna esas olabilecek nitelikteydi (6). Ne var ki, bu kanuna istinaden dağıtılan topraklar Hazine topraklarına inhisar etmiş ve mahdud kalmıştır (7).

27 Mayıs 1960 devrimini takiben derhal toprak reformu ile ilgili hazırlıklara girişilmiş ve yeni Anayasamızda ise toprak reformu konusunda kesin ve açık hükümler getirilmiştir (8). Birinci 5 - Yıllık Plânda (1963 - 67) da toprak reformu gereği üzerinde önemle durulmakla beraber (9) bu konuda yapılan çalışmalar semere vermemiş ve en son, 3. Koalisyon Hükümeti tarafından hazırlanan Toprak Reformu Tasarısı kanunlaştırılma-

ması behemahal lâzımdır» dedikten sonra tarım siyaset ve rejiminde önemle yer alacak noktalar şöylece belirtmektedir: «Bir defa, memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın hiçbir sebep ve suretle bölünmez bir mahiyet alması, büyük çiftçi ve

çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliğini, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlamak lâzımdır.» Bkz. Suat Aksoy, **adı geçen eser**, sayfa 61.

6) Suat Aksoy, **adı geçen eser**, sayfa 61.

7) 1945 Çiftçiyi Topraklandırma Kanununa istinaden göçmenlere ve topraksız köylüye dağıtılan Hazine arazisi hakkında istatistikler için bkz. Suat Aksoy, **adı geçen eser**, sayfa 65 ve Kemal Fikret Arık, **Mukayeseli Toprak Reformu**, Ankara 1961, sayfa 172.

Toprak dağıtımı özellikle 1950 yılından sonra, ekilebilir arazinin genişlemesine paralel olarak sürat kazanmıştır.

8) Yeni Anayasamızda bu hususta genel bir kaide yer almaktadır: 36 m. «Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olmaz.» 37 m. ise toprak reformunu açıkça şart koşturmaktadır: «Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amaçlarıyla gereken tedbirleri alır. Kanun bu amaçlarla, değişik tarım bölgelerine ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini gösterebilir. Devlet çiftçinin işletme araçlarına sahip olmasını kolaylaştırır.» 52 m. ile ise toprak ve tarım reformunun bir arada yürütüleceğı esası kabul edilmektedir. «Devlet halkın gereğı gibi beslenmesini, tarımsal üretimin toplumun yararına uygun olarak artırılmasını sağlamak, toprağın kaybolmasını önlemek, tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için gereken tedbirleri alır.» Bkz. Suat Aksoy, **adı geçen eser**, sayfa 165.

9) Nitekim, 1. 5 - Yıllık Kalkınma Plânında tarımda üretim artışını destekleyici tedbirlerin başında toprak reformu

miştir (10). İkinci 5 - Yıllık Plânda (1668-72) da toprak reformuna rastlanmakta, fakat tapu ve kadastro'nun tamamlanmamış olması reformu geciktiren en önemli sebep olarak belirtilmektedir. Daha da önemlisi, özel mülkiyet için belirli bir toprak büyüklüğü yanında aynı zamanda verimli işletilmeme şartının konması aslında toprak reformunu, özellikle özel mülkiyetin tahdidini ve belirli bir limit üstündeki toprakların kamulaştırılarak dağıtılmasını fiiliyatta tamamen bertaraf edebilecek niteliktedir (11). Halen dahi toprak reformu konusundaki tartışmalar bütün hareketi ile devam etmektedir. Toprak reformunu savunanlar bunu feodal hızanın yıkılması gerekçesine (12), Türkiye'de servet ve gelir bölüşümü eşitsizliklerinin arttığı

sayılmakta ve toprak reformu unsurları arasında ve dağıtılacak topraklar ile ilgili fıkırdaki, «Toprak dağıtımında yalnız Devletin olan ya da Devletin hüküm ve tasarrufunda bulunan topraklar üzerinde durulmayacak, aynı zamanda tayin edilecek azami sınırın üstündeki özel mülk toprakları da kamulaştırılarak dağıtılacaktır» denmektedir (DPT, 1. 5 - Yıllık Kalkınma Plânı, sayfa 189).

10) 27 Mayıs 1960 tarihinden sonra İmar ve İskân Bakanlığı toprak reformu işini etüd etmekle görevlendirilmiş, fakat bu Bakanlıkça hazırlanan tasarı beğenilmemiştir. 1961 yılında Üniversiteler, bilimsel kurullar, ilgili Bakanlıklar temsilcilerinden müteşekkil bir komisyon kurul-

muş, fakat bu komisyonun hazırladığı tasarı Meclise getirilmemiştir. Bu arada N. Kaldor esas itibariyle tarımda gelir yahut arazi vergisi konusunda, Erich H. Jacoby ise toprak reformu, toprak reformunun arazi vergisi, kadastro vs. ile ilişkisi konusunda rapor sunmuşlardır. En son olarak ise Tarım Bakanlığı «Toprak Reformu Kanun Tasarısı» adı altında bir tasarı hazırlayarak Bakanlar Kuruluna sunmuştur. Tarım Bakanlığı tarafından hazırlanan tasarı daha önceki ve Komisyon tarafından hazırlanana kıyasla azami toprak limitlerini daha dar tutmuştur. Ancak bu tasarı da kanunlaştırılmamıştır.

11) 2. 5 - Yıllık Kalkınma Plânı ise toprak reformu konusunda şu hükümleri getirmektedir: «Tarım reformu tarımsal bünyenin temelindeki aksaklıkları gidermeye yönelik tedbirler dizisi olarak kabul edilecektir.

Tarım reformu konusunda alınacak tedbirlerden istenilen sonucun elde edilmesi ve bu çalışmaların çiftçilerimizce benimsenip desteklenmesi herşeyden önce toprağın mülkiyet durumunun hukuki yönden kesin ve açık bir şekilde tespitini mecburi kılar. Bunu sağlamak için İkinci Beş Yıllık Plân döneminde kadastro ve tapulama işlerinin daha hızlı bir tempoda yürütülmesine önem verilecektir.

Devletin hüküm ve tasarrufunda veya özel mülkiyetinde olup şahıslara kiralan; orman ve mera hudutları içindeki bozuk kültür arazisinin ıslahı ve bataklıkların kurutulması sonucu elde edilen, belirli bir büyüklüğün üstünde kalan ve düzensizli işletilmeyen şahıs arazilerinin istimalâk veya pazarlıkla satın alınmasıyla temin edilen kültür arazisinin mülkiyetinin topraksız ve az topraklı çiftçilere uygun şartlarla devrini mümkün kılan mevzuat çıkartılacaktır. (sayfa 302).

12) Doğu ve Güney Doğu bölgesinde

yolundaki iddialara (13) bağlamak-
tadırlar. Belki çok küçük bir azınlık
ise Leninist, Maoist bir ihtilâl için
köylüyü ayaklandırmak gayesini
güdebilirler. Toprak reformunun a-
leyhinde olanlar ise en basit bir
seviyede komünizm tehlikesine i-
şaret etmek yanında, tapu ve ka-
dastronun tamamlanamamasını, fi-
nansman güçlüklerini en büyük en-
gel olarak belirtmektedirler. Ka-
naatimce, Türkiye'de feodal nizam
geniş ölçüde çözülmüş olmakla be-
raber bunun bir kalıntısı niteliğin-
de büyük topraklara halen de rast-
lanmakta ve büyük toprak sahipleri
feodal bir takım hak ve imtiyaz-
lara sahip olmasalar dahi yine de
servet bölüşümü eşitsizliği dolayı-
sıyla ekonomik ve sosyal bakı-
mıdan imtiyazlı durumda bulunmak-
tadırlar (14). Yine, Türkiye'de bü-
yük bir topraksız köylü kütlesi ve
toprak açlığı bahis konusu olma-
makla beraber, topraksız köylü aile-
lerini imkân dahilinde topraklan-
dırmak ekonomik verim bakımın-
dan olması dahi sosyal adalet açı-
sından önemlidir. Ancak, toprak

henüz yeni çözülmeye başlayan feodal
düzenin aşiretçilik ile yanyana mevcut
bulunduğu kabul edilebilir. Bu hususta
bkz: İsmail Beşikçi, **Doğu Anadolu'nun
Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Neden-
ler**, Ankara 1969. Fakat, diğer bölgelerde
tarım kesimi daha erken piyasa ekonomi-
sine girmiş sayılabilir ve bölgelerde da-
hi eski toprak rejiminin vs. kalıntısı ola-

rak büyük toprak sahiplerinin mevcudiy-
tinden, bunların ekonomik ve politik im-
tiyazlarından bir derece bahsedilebilirse
de genel olarak feodal bir düzenin hakim
bulunduğu ve direndiği pek iddia edile-
mez. İşte bu sebeptendir ki, bu kitapta to-
prak reformu gerekçesi olarak feodal niza-
mın yıkılması değil ekonomik, sosyal ve
politik monopollerin yıkılması üzerinde
durulmaktadır. Yahut, daha da basit ola-
rak, mesele büyük gelir ve servet farkla-
rının azaltılmasıdır.

13) **1. 5 - Yıllık Kalkınma Plânı** Türki-
ye'de gelir bölüşümü eşitsizliklerinin git-
tikçe arttığı varsayımından hareket etmek-
tedir. Ancak, elimizde bu konuda mev-
cut istatistikler ve incelemeler yeterli ol-
madığı gibi, mevcut istatistikler ile yapı-
lacak daha doğru bir incelemede gelir bö-
lüşümü eşitsizliklerinin arttığı değil, azal-
dığı sonucu çıkmaktadır. Bkz. Ömer Celâl
Sarç, «Kalkınma Plânı ve Millî Gelirimizin
Dağılımındaki Değişmeler,» **İktisat Fakül-
tesi Mecmuası**, Ekim 1965 - Mart 1966.

14) Ülkemizde toprak mülkiyetinin
dağılımı ve dağılımdaki değişmeler husu-
sunda elimizde aşağıdaki inceleme ve is-
tatistikler mevcuttur: 1935 DİE anketi ve
35 ilde yapılan bu anketin diğer illere teş-
mili konusunda bir inceleme (Ömer Lüt-
fi Barkan, **Çiftçiyi Topraklandırma Kanu-
nu** İstanbul 1946; DİE, 1950 ve 1952 An-
ketleri, DİE, 1961 yılında büyük çiftlikler
nezdinde yapılan anket, **1963 Tarım Sayımı
Örnekleme Sonuçları**. Bu istatistiklerin
ayrıntılı olmadığı, rakkamlarda izahı müm-
kün olmayan farkların mevcudiyetini he-
saba katarsak kesin bir takım sonuçlara
varmanın güçlükleri ortaya çıkar. Fakat
diyebiliriz ki, toprak dağılımında eşitsiz-
likler mevcut olmakla beraber zamanla
toprak mülkiyetinde temerküz olayının vu-
ku bulduğu, feodal yahut kapitalist düzen
ve faaliyet sonucu topraksız köylü oranı-

reformunun bir an önce başarılması hususunda, büyük toprak sahiplerinin sosyal ve politik kudreti ve direnişi ve finansman güçlüğü tapu ve kadastro güçlüklerinden çok daha ciddi bir engeldir

B — TOPRAK REFORMUNUN UNSURLARI

Herhangi bir ülkede toprak reformunun ekonomik verim ve ekonomik kalkınma ile sosyal adalet açılarından hangisi bakımından daha önemli olduğu, o ülke yahut bölgenin şartlarına bağlıdır (15). Daha ileride de izah edileceği gibi, Türkiye için toprak reformu, özellikle özel mülkiyetin tahdidi, kamulaştırılması ve yeniden dağıtımı ekonomik verim açısına kıyasla sosyal adalet açısından önemli bir tedbir olarak görünmektedir (16).

nin arttığı gibi hükümlere varmak mümkün değildir. Köy İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan **Köy Envanterleri Etüdları** ise DİE İstatistiklerine kıyasla daha yüksek oranda topraksız ve az topraklı köylünün mevcudiyetine işaret etmektedir. Yine de, ülkemizde toprak mülkiyeti temerküzünün ve topraksız köylü oranının Latin Amerika ve benzeri ülkelerle kıyaslanmayacak kadar düşük olduğu anlaşılmaktadır.

15) Bu konuda Birleşmiş Milletlerin yaptığı incelemelerin sonuçlarını özetleyecek olursak, Latin Amerika, Karaipler, Güney Doğu Asya, Seylan ve Doğu Afrika'da çok büyük işletmeler (ortalama 1500 dekar) hakim bulunmaktadır. Özellikle Latin Amerika'da **Latifundia** olarak adlandırılan bu çiftlikler, sahipleri tarafından

layıkıyla işletilmemekte, ekstansif tarım yapılmakta, hatta bir kısım topraklara dokunulmamaktadır. Diğer taraftan, bu ülkelerde çok önemli oranda topraksız, **İstihdam** edilmeyen çiftçiler de mevcut bulunmaktadır. Bu şartlar altında toprak reformunun hem ekonomik hem de sosyal adalet açısından faydalı olacağı açıktır. Yine bu ülkelerdeki **plântasyonlar** ise kapitalist prensiplerle ve genellikle verimli şekilde işletilmekte ve fakat sosyal adalet açısından düzeltilmesi gerekli problemler yaratmaktadır. Bu şartlar altında ise toprak reformu talebi esas itibarıyla topraksız ve istihdam edilmeyen çiftçilerin toprağa yerleştirilmesi, istihdam şartlarını düzenleyici sosyal mevzuatın çıkarılması olarak belirlenmektedir. Plântasyonlarda münavebesiz ve tek yönlü tarım yapılması, toprağın muhafazasının ihmali, yine meselâ pamukta olduğu gibi, bazı mahsullerde küçük işletmelerin de verimli çalışabilmesi imkânlarının mevcudiyeti ise bunların ekonomik bakımdan üstün olduğu iddiasını zayıflatmaktadır.

Afrika'daki plântasyonlar ise —bu kıtanın müstemleke mazisinin sonucu olarak— çok defa beyazlar tarafından işletilmekte ve sosyal adalet yanında bir de ırk problemi ortaya çıkarmaktadır.

Asya ve Orta Doğuda da yine büyük toprak sahibi mevcut bulunmakla beraber bu ülkelerde uygulanmakta olan yarıcılık, ortakçılık, kiracılığı büyük toprak mülkiyetinin mahzurlarını azaltan bir müessese olarak telâkki edebiliriz. Esasen, Kıbrıs, Mısır, Lübnan ve Türkiye'de diğer az gelişmiş ülkelere kıyasla, çiftçilerin büyük çoğunluğu, az da olsa toprak sahibidir. Bkz. United Nations, Department of Economic Affairs, **Land Reform: Defects in Agrarian Structure as Obstacles to Economic Development**, New York 1951.

16) İleride de izah edileceği gibi

Gerçi bu konuda daha iyimser iddialara da rastlanmaktadır. Bu iddialara göre, toprak reformu yapıldığı takdirde sosyal adaletin tam olarak gerçekleştirilmesi ile birlikte tarım üretimi artışı ve süratli ekonomik kalkınma da bir arada gerçekleştirilecek, büyük kütller ekonomik bağımsızlığa kavuşturulacağı için demokrasi sistemi daha iyi işleyecektir; toprak reformu ile beraber yürümeyen bir tarım reformu ise sosyal adaletsizlikleri büsbütün arttıracak, tarım üretiminin ve ekonomik kalkınma hızının yükselmesi imkânlarını daraltacaktır. Buna mukabil, toprak reformunun aleyhinde olanlar bu tedbirin özel mülkiyet hakkını zedeleyeceğini, sosyalist diktatörlük rejimine delil teşkil ettiğini ve büyük sosyal huzursuzluklara yol açacağını ileri sürmektedirler (17). Esasen bu kadar heyecanlı ve tek taraflı tartışmalara yol açtığı halde

Türkiye'de büyük toprakların önemli bir orana varmaması, bunların doğrudan sahibi yahut ortakçılar tarafından işletilmesi toprak reformunun ekonomik verim açısından önemini azaltmakta, toprak reformunun finansmanı ise enflasyon tehlikesi arz etmektedir. Bu sebeple Türkiye'de büyük toprak açlığı mevcut bulunmamakla beraber toprak reformu daha çok sosyal adalet açısından önem kazanmaktadır.

17) Bkz. Türkiye Çiftçi Teşekkülleri Federasyonu, **Türkiye'de Toprak - Nüfus Münasebetleri ve Toprak Reformu**, Ankara 1965.

kamuoyunun henüz tam bir aydınlığa kavuşmamış bulunması nedeniyle ki bu kitapta toprak reformunun sosyal adalet ve ekonomik kalkınma üzerindeki etkilerinin ayrı bir fasılda ayrıntılı olarak ele alınması faydalı görülmüştür.

Toprak reformu aşağıdaki unsurları içine almaktadır:

1. Aynı şahsa ait dağınık ve küçük toprak parçalarının birleştirilmesi,

2. Devlet Üretim Çiftlikleri, kamu yararına kullanılan orman vs. dışındaki Hazine arazisinin topraksız ve az topraklı köylüye dağıtılması,

3. Yeni teknikler uygulayarak göllerin, bataklıkların kurutulması vb. yollarla ekime elverişli toprakların açılması ve bu toprakların topraksız ve az topraklı köylüye dağıtılması.

4. Özel toprak mülkiyeti için azami bir hudut koyarak büyük toprak sahiplerinin mülkiyetinde bulunan, bu hududun üstündeki toprakların alınarak topraksız ve az topraklı köylüye dağıtılması.

5. Su kaynakları üzerindeki özel mülkiyet hakkının kaldırılması ve bu kaynaklardan herkesin istifade etmesinin sağlanması da Toprak reformu unsurları arasında ayrıca zikredilmelidir.

C — KARMA EKONOMİ SİSTEMİ ve
DEMOKRATİK NİZAM İÇİNDE
TOPRAK UYGULAMASI

Yeniden belirtelim ki, büyük topraklar sahibine topraksız ve az topraklı köylülere kıyasla ekonomik, sosyal ve politik bakımdan çok büyük imkânlar sağlanmaktadır. Bu bakımdan demokratik nizam ve karma ekonomi sistem içinde özel toprak mülkiyetinin kısıtlanmasını devletin sanayi kesiminde ve diğer kesimlerde monopollere mani olmak üzere müdahalede bulunmasına benzetebiliriz (18). Bir farkla ki, sermaye birikimi ve özel şahsa ait sermaye miktarı üzerinde, monopolcü olmamak şartı dışında, herhangi bir hudut çizmeye ve tahdide lüzum yoktur. Çünkü, herhangi bir kimse monopolcü olmamak şartıyla, diğer kimselerin tasarruf ve sermaye birikimi imkânlarına mani olmadan kendi sermayesini dilediği kadar arttırabilir. Buna mukabil, tarım kesiminde monopollerini kırmak üzere özel toprak

mülkiyeti için azami bir sınır tespit edilmesi zorunluğu vardır. Çünkü, tabiatın verdiği ekilebilir toprak alanı mahduttur ve bu toprakların büyük bir kısmının herhangi bir kimsenin mülkiyetinde bulunması diğer kimselerin toprak sahibi olmak imkânlarını kısıtlayacaktır. Gerçi ekilebilir toprak alanının mahdut olmadığını, yeni teknikler uygulamak suretiyle ekilebilir arazinin hududunun genişletilebileceğini, yine bilgi seviyesini yükseltmek, yeni üretim teknikleri uygulamak, verimli alt-yapı yatırımlarını ve sermaye birikimini tamamlamak, kısaca tarım reformunu gerçekleştirmek suretiyle toprak biriminden alınan verimin arttırılabileceğini, böylece de az topraklı köylünün gelirinin ve maddi refahının genişletileceğini haklı olarak iddia edebiliriz. Ne var ki, bu gibi imkânlar hiç olmazsa kısa süre için mahduttur (19).

Şayet sanayileşme ve ekonomik kalkınma hızı yükseltilebilirse bir kısım halkın tarım kesiminden sanayiye akması topraksızlık meselesini kolayca halledebilir, tarım reformu ile toprağın verimi arttıracığına göre mevcut topraklar tarım kesiminde kalan nüfusa daha yüksek bir maddi refah sağlayabilirdi. Fakat, köylü nüfusu sanayileşme ve sanayi kesiminin işgücü ihtiyacından daha süratle artmak-

18) Türkiye'de toprak reformu gereğinin, mevcut bulunmaması nedeniyle, feodal yapının yıkılması değil, monopollere mani olunması şeklinde telâkki edilmesi gerektiği daha yukarıda belirtilmiştir.

19) Nitekim, Türkiye'de 1950 yılından itibaren, tarımda makineleşme ile birlikte ve meraların daraltılması pahasına ekilebilir arazinin mahdutları süratle genişletilmiş, genişleme sürati kısa süre sonra düşmüştür.

ta, buna bağlı olarak özellikle topraksız ve küçük toprak sahibi köylü aileleri ve tarım kesimdeki giz-

Ekilebilir arazinin hududunu genişleten teknik terakki arasında tarımın maki-neleşmesi, sulama tesislerinin tanınlanması, su baskınlarının önlenmesi, çöl ve bataklıkların kurutulması, erozyona mani olunması, suni gübreleme ve toprağın verimini muhafaza edecek şekilde münavebe usüllerinin uygulanmasını sayabiliriz. Son yıllarda yeni teknikler uygulamak suretiyle ekilebilir arazi yaratmak hususunda kayda değer çabalar özellikle İsrail'de görülmektedir.

20) Birleşmiş Milletler yayınlarından da anlaşılabacağı gibi United Nations, Department of Economic Affairs, **Progress in Land Reform, Third Report**, New York 1963) bugün Avrupa'da, Asya'da Orta Doğu'da, Afrika'da, Amerika'da toplam olarak 66 ülke toprak reformu yapmıştır. Bu ülkelerden ancak bir kısmı gelişmiş ülke olup toprak reformu daha çok toprak birleştirmesi yönünde vuku bulmuştur. Diğer büyük kısmı az gelişmiş ülkelerdir ve toprak reformunun esas ağırlığını özel mülkiyetin tahdidi ve toprakların yeniden dağıtımı teşkil etmiştir. Yine bu ülkelerden de ancak bir kısmı sosyalist diktatörlüktür ve toprak reformu demokrasilere kıyasla farklı bir zihniyet ve işlemle ele alınmıştır. Toprak reformu uygulayan ülkelerin listesi aşağıdadır: **Avrupa'da:** Avusturya, Belçika, Batı Almanya, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İsveç, İsviçre, İngiltere, Yunanistan, İspanya, Portekiz, Bulgaristan, Çekoslovakya, Polonya, Romanya, Yugoslavya (17 ülke) **Asya'da:** Pakistan, Hindistan, Seylan, Burma, Malaya, Endonezya, Filipinler, Viyetnam, Tayvan, Kontinental Çin, Japonya (11 ülke). **Orta Doğu'da:** Mısır, Suriye,

li işsiz sayısı çoğalmaktadır. Öyle ki, bugün şumullü bir toprak reformu yapılsa dahi, şartlar değiştirilmedikçe, özellikle nüfus artış haddi azaltılıp, tarım kesiminin verimi yükseltilmedikçe ve sanayi kesiminin daha süratli gelişmesi sağlanmadıkça toprak reformu yapılsa dahi uzun vadede bir çok meselelerin ergeç yeniden aynı şiddetle ortaya çıkması mukadderdir.

Toprak reformu, yukarıdaki izahlardan da anlaşılabacağı gibi, belirli şartlar ve bu arada toprak mülkiyetinin monopollere mani olmak üzere tahdidi prensibi gözetildiği müddetçe karma ekonomi sistemi ve demokratik nizam ile bağdaşabilen, hatta demokratik sistemin daha iyi işlemesini sağlayan bir tedbirdir. Böyle bir tedbirin alınması sosyalist diktatörlük rejimine delil teşkil etmez (20). Nitekim, demokratik düzeni, karma ekonomi sistemini ve sosyal devlet prensibini benimseyen yeni Anayasamızda da tarım kesiminin verimliliğinin arttırılmasını sağlayan tedbirler anlamında tarım reformu ile özel mülkiyetin kısıtlanması anlamında toprak reformunun bir arada yürütülmesi yolunda açık hükümler mevcut bulunmaktadır (21). Buna mukabil, bütün topraklardan özel mülkiyetin kaldırılması, toprak mülkiyetinin kollektifleştirilmesi ise sosyalist bir tedbir olarak gözükmemektedir. Kollektif

çiftliklerde çiftçiler ücretli olarak çalışırlar ve mülkiyeti devlete aittir. Bu kabil kollektif çiftliklerde verim, her türlü cezai tedbirlere rağmen çok düşük olduğu için sosyalist diktatörlüklerde tarım üretimi aksamakta, esasen çok kere ve özellikle ilk yıllarda topyekûn bir kollektifleştirilmeye gidilememekte, tesis edilen kollektif çiftliklerin sayısı mahdud tutulmakta ve daha çok özel mülkiyeti çok geniş ölçüde tahdit etmek suretiyle genel bir toprak reformu yapılmaktadır. Aslında sosyalizm prensip olarak istihsal vasıtaları ve kaynakları üzerinde özel mülkiyeti reddeder. O halde, kollektif çiftlikler yerine toprak reformu yapmak suretiyle toprak üzerine özel mülkiyet tanınması, bu mülkiyet dar

sınırlarla tahdit edilmiş olsa dahi, tatbikatta tarım kesimi için özel mülkiyetin reddi prensibinden bir sapma yapıldığına delil teşkil etmektedir.

Sosyalist ülkelerde de özel toprak mülkiyetinin sınırlandırılması, bu sınırın üstündeki toprakların sahibinden alınarak topraksız köylüye dağıtılması suretiyle toprak reformu uygulamalarına rastlanması, hatta sosyalist diktatörlük programlarında ön sırayı işgal etmesi toprak reformunun sosyalist diktatörlüklere has bir tedbir olduğu şeklinde yanlış bir kanaate yol açmaktadır. Aslında, her iki sistemde de toprak reformu bahis konusu olabilmekte ve fakat tamamen farklı anlam taşımaktadır. Bu ihtilâl sonucu kurulan sosyalist diktatörlükte arazi karşılıksız olarak büyük toprak sahibinden alınarak yine karşılıksız olarak topraksız köylüye dağıtılabilir, yahut bu topraklar üzerinde kollektif çiftlikler kurulabilir. Sosyalist ihtilâli yürütenler sanayiciye, bankacıya, tüccara karşı işçiyi harekete geçirirken büyük toprak sahibine karşı da topraksız köylüyü kendi saflarına çekmek, ayaklandırmak ve ihtilâle teşvik etmek üzere tarım kesimi için mutlaka köklü bir toprak reformu vaadinde bulunmak zorundadır. İhtilâlden sonra büyük toprak sahipleri rejim düşmanı sıfatıyla tas-

İran, Irak (4 ülke) Afrika'da: Kenya, Rodezya, Gine, Niazaland, Uganda, Nijerya, Gana, Tanganika, Sudan, Tunus, Liberya, Fildişi Sahili, Dahomey, Kameronlar, Madagaskar, Angola, Zanzibar, Mozambik, Mauritius, Ruanda - Urindi, Kongo, Swaziland, Orta Afrika Federasyonu (23 ülke ve bölge) Amerika'da: ABD, Kostarika, Kolombiya, Bolivya, Brezilya, Venezüella, Küba, Peru, Honduras, Şili, Ekvator (11 ülke).

Yukarıdaki konuda bilgi için bkz. Reşat Aktan, «Toprak Reformu,» **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Haziran 1965.

21) Yukarıda, (8) nolu. dipnotuna müracaat edilebilir.

2) Bkz. David Mitranıy, adı geçen eser.

fiye edilirler. İşçi ve köylüler arasında çıkabilecek hoşnutsuzluklar ise polis kuvvetiyle bastırılır; daha sonraki safhalarda ise özel mülkiyete kıyasla kollektif çiftliklerin kapsamı genişletilir (23). Buna mukabil, demokratik nizam içinde yapılacak toprak reformu tekliflerinde herşeyden önce topraksız köylüyü ayaklandırmak, ihtilâle teşvik etmek, toprak reformunu demokratik nizamı yıkmak yahut asayiş ve anarşiye meydan vermek suretiyle yürütmek unsuru mevcut bulunmamalıdır.

Demokratik nizam içinde yapılacak toprak reformunda özel mülkiyet hakkına imkân dahilinde saygı göstermek prensibi cari olduğuna göre, özel mülkiyet sınırı monopolü kırmak esasına göre tespit edilir ve bu sınırın üstündeki topraklar sahibinin elinden Hazine tarafından karşılıksız el koymak suretiyle değil, toprakların ve üzerindeki sermayenin değerini karşılamak üzere münasip bir bedel ödenmesi suretiyle alınır (24). Fa-

kat toprakların Hazine tarafından satın alınması yahut istimlâk edilmesi esasına riayet ise bu sefer çok büyük mali kaynaklara ihtiyaç gösterecek, istimlâk edilen toprak bedellerinin ödenmesi muhtemelen uzun vadeli Devlet tahvillerine bağlanacaktır (25). Bu toprakların topraksız yahut küçük toprak sahibi köylüye bir bedel karşılığı mı yoksa bedelsiz mi dağıtılması gerekeceği de ayrı bir münakaşa konusudur. Toprak reformu sadece Hazine topraklarının değil, aynı zamanda özel mülkiyet sınırı üstündeki ve bir bedel mukabilinde Hazine tarafından alınan toprakların da dağıtımını kapsadığı için münasip bir bedel alınması prensibi tercih edilmelidir. Bu takdirde köylüye, satın alma gücü olmadığına göre, toprak edinebilmesini sağlamak üzere uzun vadeli kredi açılması gerekecektir. Bedelsiz dağıtım ise, bir kısım topraklar eski sahiplerinden bedel mukabili alındığı cihetle Hazineyi müşkül duruma sokar, ayrıca toprak dağıtılan köylüyü de sorumsuzluğa teşvik edebilir. Şayet, sadece Hazinenin elindeki topraklar bahis konusu olsaydı, bu topraklar için Hazine tarafından herhangi bir ödeme yapılmadığına göre, dağıtımının bedava yapılması da büyük bir mali problem doğurmayacaktı. Diğer taraftan, toprak bedava dağıtılsa dahi yeni toprak sahibi olan köylüye üretim

23) Bkz. Reşat Aktan, *adi geçen eser* ve David Mitrany, *adi geçen eser*.

24) Bakınız: United Nations, *Progress in Land Reform*, New York 1963.

25) Nitekim gerek 1945 Çiftçiye Topraklandırma Kanunu gerek 3. Koalisyon Hükümeti Toprak Reformu tasarısı, finansman güçlüklerini gözönüne alarak devlet tahvil yoluyla satınalma prensibini kabul etmiştir.

faaliyetine başlayabilmek için mutlaka bir miktar uzun vadeli yatırım kredisi ve aynı zamanda kısa vadeli işletme kredisi açmak, bu kredilerin israf edilmeyerek üretim faaliyetleri için kullanıldığını çok dikkatli şekilde takip ve kontrol etmek gerekecektir.

D — ÖZEL TOPRAK MÜLKİYETİ SINIRININ TESPİTİ MESELESİ

Toprak reformu yapılırken özel mülkiyet üzerine konacak tahdit yahut sınır da çok önemlidir. Demokratik rejimlerde gaye büyük toprak sahibini bu sefer sosyal piramidin en alt tabakasına sürmek değil, sosyal ve ekonomik monopolünü kırmaktır. O halde, özel toprak mülkiyeti azami sınırı tespit edilirken toprak sahibinin rahat bir geçim seviyesi elde etmesine yetecek kadar toprak kendisine bırakılacaktır. Bu sınırın tespitinde şüphesiz ki toprağın kalitesi ve verimliliği, bu husustaki bölgesel farklar büyük rol oynayacaktır (26). Nispeten fakir bölgelerde, bu geçim seviyesi çok daha geniş top-

rak ile sağlanabilir ve azami özel mülkiyet sınırı buna göre yüksek tutulacaktır. Fakat, bu sefer fakir bölgelerdeki topraksız yahut küçük toprak sahibi köylü ailelerinin sayısı zengin bölgelere kıyasla çok daha fazla ve bu gibi ailelerin geçim şartları çok daha ağır olabilir.

Gerek büyük toprak sahibine bırakılacak olan azami toprak sınırının gerek topraksız ve küçük toprak sahibi köylülere verilecek olan toprak parçasının tayini meslesini herhalde muhtelif bölgeler ve mahsuller için ve bugünkü teknik bilgi ve sermaye birikimi muvacehesinde toprak başına azami verim, asgari maliyet veren en uygun tarım işletmesi cesametinin tespiti ve tarım reformunun bu esasa göre yürütülmesi anlamında ele almamak gerekir. Böyle bir hesap yapmak hemen hemen imkânsızdır, esasen bütün tarım işletmelerinin aynı cesamette sabit kalmaları da düşünülemez. Kaldı ki, bu hesaba dayanan bir toprak reformunun diğer sosyal kıstaslar ve toprak reformunun finansmanı ile ilgili ekonomik etkileri bakımından da en uygun bir yol olup olmaya çağı şüphelidir. Diğer taraftan, uzun vadede teknik bilgi seviyesinin, verimli alt-yapı kamu yatırımları ile özel üst-yapı yatırımlarının artması ve entansif üretim metodlarının kullanılmaya başlanması ile

26) 3. Koalisyon Hükümetinin Toprak reformu tasarısında, Kamulaştırmada arazi sahibine bırakılacak arazinin azami büyüklüğü, topraklandırmada çiftçiye aile işletmesi kurmak üzere verilecek tarla arazisinin azami büyüklüğü arazi sınıfına, kireç ve sulu olduğuna ve iklim bölgelerine göre ayrıntılı şekilde tespit edilerek ek cedvellerle sunulmuştur.

toprak parçası başına düşen verim artacak, en ekonomik işletme ceması ise değişecektir. Fakat, özel toprak mülkiyeti için kabul edilen azami sınırın değişen şartlarla beraber devamlı olarak değiştirilmesi de düşünülemez. O halde, özel mülkiyet sınırı bir defaya mahsus olarak tespit edilirken ileriki yıllarda vuku bulması muhtemel teknik bilgi ilerlemeleri, sermaye birikim ve toprak başına verim, sanayileşme hızı ve sanayi geliri, nüfus artışı gibi hususlar da tahmin edilerek hesaba katılmalıdır. Bugün bir toprak reformu yapılmasının sermaye birikim, sanayileşme hızı vs. üzerinde etkiler yaratabilmesi ise ayrı ve çok önemli bir meseledir; bu meseleye daha ileride temas edilecektir:

Toprak reformunun geciktirilmesi halinde büyük toprak sahipleri ellerindeki topraklarını aile fertlerine dağıtmak suretiyle topraklarının büyük bir kısmını toprak reformundan çıkarabilirler. Aynı işleme esasen bugün ödenmekte olan gelir vergisini azaltmak için de başvurulmaktadır. O halde, azami toprak sınırını çizerken bu hususun da hesaba katılması gerekir. Diğer taraftan, toprak reformu çok geciktirildiğinde esasen miras yoluyla ve çok çocuklu aile esasına göre, büyük topraklar zamanla kendiliğinden küçülecektir.

Yine, toprak reformu geciktirilmese dahi, bu prensibin ortaya konması ve tartışılması büyük toprak sahiplerini ellerindeki bir kısım toprakları satarak başka ekonomik faaliyet alanlarında yatırım yapmaya sevk edebilir. Tarımdan alınan gelir vergisinin kapsamının genişletilmesi de aynı yönde bir etki yaratmaktaydı.

Toprak reformu bütün bölgelerde bir anda yapılabilir veya tapu ve kadastro bakımından en müsait yahut da tapu ve kadastro mevcut bulunmasa dahi problemleri en acil olan bölgelerden başlamak suretiyle bölge, bölge ve uzun bir süre, meselâ on yıl içinde gerçekleştirilebilir. Yurt çapında ve özellikle tarım bölgelerinde kadastro nun henüz tamamlanmamış olması, tamamlanması hususunda karşılaşılan güçlükler çok defa toprak reformu uygulamasını geciktirici bir sebep olarak öne sürülmektedir. Fakat, tarımdan alınacak gelir ve arazi vergisi ıslah edilirken, gelir vergisinde de arazi vergisi gibi beyan edilen fiili gelir yahut satış üzerinden götürü masraf usulü yanında ekilebilir toprağın bugünkü hakiki değeri, bu topraktan elde edilmesi mümkün verim gibi hususlar karine olarak kullanılacağına göre, yahut bu yol seçilmese dahi arazi vergisinin ıslahı için, kadastro tanziminin bütün güçlüklerle

rağmen süratlendirilmesinden başka çare yoktur.

Toprak reformunun demokratik nizam ile bağdaşabilmesi için ne gibi şartlara riayet edilmesi gerekeceği özel mülkiyet sınırını tayin ederken ortaya çıkabilecek olan problemler yukarıda kısaca tespit edilmiş bulunmaktadır. Toprak reformu yapılması leh veya aleyhinde verilecek karar ise bu reformun ve muhtelif unsurlarının sosyal adalet ile tarım üretimi ve ekonomik kalkınma hızı üzerindeki kısa ve uzun vadeli net etkilerinin incelenmesine bağlıdır. Toprak reformunun gerek sosyal adaleti gerek süratli ekonomik kalkınmayı bir arada gerçekleştireceği çok kere iddia edilmekle beraber bu meseleyiburada peşin yargılardan, hissi iddialardan kaçınarak objektif şekilde ele almak ve derinleştirmek faydalı olacaktır.

E — SU KAYNAKLARI ÜZERİNDEKİ ÖZEL MÜLKİYETİN KALDIRILMASI

Toprak reformu unsurlarını teker teker ele alacak olursak; kaynak, pınar, dere, ırmak, göl gibi su kaynakları üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılması, bu kaynakların devlet kontrolüne alınarak ve Dev-

let Su İşlerinin sorumluluğu altında tarımsal sulama, enerji, ticaret, ulaştırma, balıkçılık gibi hususlarda herkesin istifadesine açılması şüphesiz ki gerek sosyal adaleti gerek tarım üretimi artışını ve ekonomik kalkınma hızının yükselmesini bir arada sağlayabilecektir. Su kaynaklarının herkesin istifadesine sunulmasını sağlayacak gerekli kanun tasarısı Millet Meclisine getirilmiş bulunmaktadır.

F — DAĞINIK TOPRAK PARÇALARININ BİRLEŞTİRİLMESİ

Toprak reformu unsurları arasında su kaynakları dışında ve ekilebilir toprakların mülkiyeti ile ilgili olmak üzere, ilk olarak en basit ve önemsiz tedbir olan, bir şahsa ait dağınık ve küçük toprak parçalarının eş değerde tek parça şeklinde birleştirilmesi, diğer deyiimi ile arazi toplulaştırması tedbirini ele alalım (27). Bu iş başarıldığı takdirde şüphesiz ki, toprağın işletilmesini kolaylaştırır, maliyetleri düşürür ve verimi arttırır. Demek ki, ekonomik bakımdan faydalıdır. Ancak, aynı coğrafi bölgede eş değerde bir arazi bulunmadığı hallerde, yahut bunu temin için başkalarıyla arazi değiş tokuşu yaptırmak zorunda kaldığımızda bu kimselerin de arazilerinin birleştirilmesi bahis konusu değilse, onları tedirgin etmiş, alışkanlıklarını bozmuş olabiliriz. Bu gibi hallerde

27) DPT. 2. 5 - Yıllık Kalkınma Planı, sayfa 241 de zikredilen 1963 Tarım Sayımı toprak parçalanması istatistikleri (DİE) aşağıdadır: 1 parça: 9,6%; 2 - 3 parça:

bütün tarafların rızası olmadan birleştirmeye gitmek doğru değildir. Buna mukabil, arazi birleştirilmesi tercihen o coğrafi bölgede Hazine arazisi mevcutsa, bu araziye kullanılmak suretiyle daha kolaylıkla yapılabilir. Hazineye takas yoluyla gelen dağınık arazi parçaları ise o miktardaki topraksız yahut az toprak sahibi köylüye dağıtılabilir. Arazinin birleştirilmesi tedbirinin ekonomik bakımdan faydalı olması yanında sosyal adalet yönünde ise herhangi bir sakıncası yoktur, şu anlamda ki sosyal adalet üzerine lehte yahut aleyhte herhangi bir etkide bulunmaz. Bu tedbirin Hazine topraklarının dağıtılması ile bir arada yürütülmesi ve bu ikinci tedbirin sosyal adalet üzerindeki müspet etkisi ayrı bir meseledir.

G — HAZİNE TOPRAKLARININ DAĞITIMI

Yine, toprak reformunun başka bir unsuru olarak, Devlet Üretim Çiftlikleri, ormanlar, kamu ya-

20,8 %; 4 - 5 parça: 19,9 %; 6 - 9 parça: 24,9 %, 10 ve daha çok parça: 24,8 % (Toplam 100 %) Görülüyor ki, ülkemizde toprak parçalanması aslında tarım kesiminin verimini geniş ölçüde etkileyen çok önemli bir olaydır.

28) Burada, bu gibi arazinin büyük toprak sahipleri tarafından gaspedilmesi değil, topraksız ve az topraklı köylüye yahut göçmenlere dağıtılacağı kabul edilmektedir.

rarı için gerekli diğer arazi dışındaki Hazine arazisini dağıtmak suretiyle topraksız ve küçük toprak sahibi köylünün topraklandırılması da, bu topraklar Hazine tarafından üretim yapılmak üzere kullanılmadığına göre, mutlaka toplam tarım üretimini arttıracak ve süratli ekonomik kalkınmaya hizmet edecektir. Bu tedbirin aynı zamanda sosyal adalet yönünden de müspet etki yaratacağı açıktır (28). Ancak, Hazine toprakları bazı hallerde mera olarak müştereken kullanılmakta ve hayvancılığın inkişafında rol oynamaktadır. O halde, Hazine topraklarının dağıtımı yapılırken otlak ihtiyacı ve hayvancılığın sekteye uğramaması hususu da uygun bir ölçüde hesaba katılmalıdır. Yine, Hazine toprakları bazen fiilen, bazen kira ile işlenmekte ve mahsul temin edilmektedir. Bu gibi toprakların toplu dağıtımında sosyal adaleti sağlamakla beraber üretimi arttırmaz; toprakların eski kiracısı ile yeni sahibi arasındaki verimlilik farkını ihmal edersek, üretim aynı kalır.

Hazine topraklarının dağıtımı gibi, yeni teknikler uygulamak suretiyle ve gereksiz göllerin, bataklıkların kurutulması vs. yollarla verimsiz toprakların ekilmeye açılması ve dağıtılması da Hazineyi bir miktar masrafa sokmasına rağmen gerek sosyal adalet gerek ekono-

mik kalkınma üzerinde müspet etki yaratacaktır. Buna paralel olarak, erozyona mani olmak üzere alınacak tedbirler de bu sefer mevcut ekilebilir toprak alanının muhafaza edilmesini sağlayarak aynı maksatlara hizmet etmiş olacaktır.

Yukarıda ele alınan toprak reformu unsurlarında Hazineyi hesaba katmadığımıza göre, hiç bir ferdin mülkiyet hakkına ve üretimine dokunmadan ve eskiye kıyasla daha kötü duruma düşürmeden bir kısım fertleri mülkiyet, üretim ve gelir bakımından daha iyi bir duruma yükseltmiş olmaktadır. Ancak, gerek Hazinesinin elindeki topraklar gerek yeni tekniklerle ekilebilir, arazi açmak imkânları, topraksız ve az topraklı köylü nüfusuna kıyasla mahduttur.

H — ÖZEL TOPRAK MÜLKİYETİNİN TAHDİDİ: SOSYAL ADALET ETKİLERİ

Büyük toprak sahiplerinin toprak mülkiyetinin sınırlandırılması ve bu sınırın üstündeki topraklarının Hazine tarafından satın alınması tedbiri toprak reformunun en önemli unsurudur. Demokratik nizam ve karma ekonomi sisteminde yapılan toprak reformunda, büyük toprak sahibine elinden alınacak toprakların satış bedeli verildiğine göre, esasında bu kimselerin eskiye kıyasla aynı durumda bırakıldı-

ğı iddia edilebilir. Fakat aslında bu iddia pek doğru değildir. Çünkü, Hazine alış bedelinin toprağın piyasadaki hakiki satış fiyatını yansıtmaması ihtimali bir yana, bu toprakların satış bedeli peşin olarak ödenmeyecek ve büyük bir kısmı uzun vadeli tahvile bağlanacaktır. Böylece de o kimse eline geçecek bu parayı tarım kesimi dışında başka bir kârlı işe yatırana kadar bir gelir kaybına uğrayacaktır. Kaldı ki, bahis konusu kimse muhtemelen tarım dışındaki ekonomik faaliyetleri de iyi bilmediği ve gerekli zihniyete sahip olmadığı için, eline geçecek olan satış bedelini çok verimli alanlara plâse edemeyecek, daha çok lüks konut yatırımlarına ve sair inşaata yönelecektir. Kısaca, elinden alınan toprağın satış bedeli kendisine ödense dahi büyük toprak sahibinin toprak reformundan zarar göreceği muhakkaktır. Fakat, Hazinesinin bu suretle elde ettiği topraklar bir kişi yahut aileden daha çok daha fazla kişiye yahut aileye devredilecektir. Demek ki, büyük maddi refah içinde bulunan bir kimsenin bu refahını bir miktar azaltmakta, buna mukabil asgari geçim seviyesini temin edemiyen birden çok daha fazla sayıda kimseyi mülk sahibi yapmakta ve bunların gelirini arttırmaktayız. Herkesi insan olarak eşit kabul edersek, özel toprak mülkiyetinin tahdidi suretiyle yapı-

lan toprak dağıtımı ve toprak reformunun, bazı fertlerin durumu bozmakla beraber daha çok sayıda kimsenin durumu düzeltereği cihetle, toplumun refahını arttıracığı sonucuna varabiliriz. Gelir ve servet eşitsizlikleri kesin olarak azalmış ve sosyal adalet gerçekleşmiştir. Maddi refahı çok yüksek olan bir kısım fertlerin durumunun eskiye kıyasla bozulması ise sosyal adaletle ilgili olarak alınan her tedbirin kaçınılmaz bir sonucu olarak kabul edilebilir. Nitekim, müterakki gelir vergisi sistemi de doğrudan mülkiyete dokunmamakla beraber, yüksek gelirli grupların vergiden sonraki şahsi yahut kullanılabilir gelirini azaltmak suretiyle aynı sonucu doğurmaktadır.

Toprak reformu aleyhinde olanlar tarafından ileri sürülen bir iddiaya göre büyük toprak sahiplerinin ellerindeki arazi topraksız

yahut küçük toprak sahibi köylü ailelerinin sayısına kıyasla azdır ve bütün topraklar dağıtıldığı takdirde dahi köylü ailelerinin hepsini gerektiği mikyasta topraklandırılmaya kâfi gelmez (29). Bu iddia şüphesiz ki doğrudur. Fakat sosyal adalet açısından toprak reformu böyle bir iddia ile reddedilemez. Çünkü, mesele topraksız ve küçük toprak sahibi köylünün bütününün yeterince topraklandırılması suretiyle sosyal adaletin tam olarak gerçekleştirilmesi değildir. Buna imkân olmadığı takdirde, ancak bir kısım topraksız ve küçük toprak sahibi köylünün topraklandırılması vebüyük toprak servetine sahip kimselerin bu servetinin tahdidi sosyal adaleti tam olarak gerçekleştirmese dahi, bu yönde büyük bir merhale kabul edilebilir.

I — ÖZEL TOPRAK MÜLKİYETİNİN TAHDİDİ: EKONOMİK ETKİLERİ

Özel mülkiyetin sınırlandırılması suretiyle topraksız ve küçük toprak sahibi köylüye dağıtılmasının tarım üretimi seviyesi ve ekonomik kalkınma üzerindeki etkilerine gelince, bu mesleyi çeşitli açılardan ve çeşitli varsayımlar altında incelemek gerekecektir.

İlk olarak, şümüllü bir toprak reformu yapıldığını varsayalım. Büyük toprak sahiplerinin belirli sıranın üzerindeki toprakları kısmen nakit kısmen devlet tahvili vermek

29) Türkiye Çiftçi Federasyonu, **adı geçen eser**. Bu kitapta topraklandırılacak aile sayısı 30636 olarak hesaplanmıştır. Bir başka araştırmada ise 611.645 ailenin topraklandırılacağı tahmin edilmektedir: Ahmet Akşit, «Toprak Reformu Teşkilâtı ve Finansman Meseleleri,» **Toprak Reformu Semineri**, Türkiye Ekonomi Kurumu, Ankara 1966. 611.645 ailenin topraklandırılması da diğer tedbirler alınmadığı takdirde, uzun vadede meseleyi kökünden halletmekten uzaktır.

suretiyle Hazine tarafından satın alınacaktır. Bu kimseler ise bu fonları ya tüketime tahsis edecekler, yahut bu fonlarla mesken inşaatı gibi az verimli yatırımlara gireceklerdir; sanayi alanına yatırım yapmaları ihtimali ise mevcut olmakla beraber nispeten zayıftır. Fakat, hangi yolu tutarlarsa tutsunlar bu kimseler, toprak reformu yapılmadığına kıyasla, reform yapıldığı ilk yıllarda mutlaka tüketim

30) Türkiye Çiftçi Federasyonu, kamulaştırılacak özel arazinin 4.595.300 dekar olduğunu, bunun satın alınması için 1.148.825.000 TL. gerekeceğini ve bu toprakla ise aile başına ortalama 151 dekar esasından 30.636 ailenin topraklandırılabilceğini iddia etmekteydi; **adı geçen eser** (1965). Daha objektif ve güvenilir bir araştırmaya göre ise (Ahmet Akşit, **adı geçen eser**, 1966) Tarım Reformu Tasarısında tespit edilen tavanların üstünde kalan 27.000.000 dönüm arazinin kamu tarafından satın alınması için 30 milyar TL, bu araziye yerleştirilecek 611.645 aile için donatım, işletme kredisi, subvansiyon olarak asgari 8 milyar TL. finansman kaynağına ihtiyaç vardır. Bugün ise belki dağıtılacak arazi satışlar, doğum ve miras dolayısıyla bir miktar azalmış olabilir, fakat fiyat yükselmeleri sebebiyle, sırf kamulaştırmak için gerekli fon herhalde 30 milyar TL. nin çok üstünde olmalıdır. Aynı husus topraklandırılan köylüye açılacak donatım ve işletme kredisi vs. için varittir. Yukarıdaki hesapta topraklandırılan köylünün bu araziye satın alması için gerekli ve kamulaştırma bedeline eşit olan kredi ihtiyacına ise temas edilmemektedir.

ve yatırım harcamalarını önemli şekilde arttıracaklardır. Bu da ekonomide enflasyonist bir tazyik yaratır. Diğer taraftan, bu topraklar bir satış bedeli mukabilinde topraksız veya küçük toprak sahibi köylüye verileceğine göre, bu köylüye de topraklandırma kredisi, bunun yanında üretime geçmelerini temin için uzun vadeli yatırım ve kısa vadeli işletme kredisi açmak gerekecekti. Topraklar karşılıksız dağıtıldığı takdirde dahi yeni toprak sahiplerine, topraklandırma kredisine lüzum olmamakla beraber, yatırım ve işletme kredisi açmak gerekecektir (30). Bu kredilerin finansmanı ise ya verimli yatırımlara tahsis edilen kredilerin kısılması suretiyle yapılacaktır ki, bu ekonomik kalkınma hızının düşmesi demektir, yahut ta emisyon yoluyla yapılacaktır. Bu şık ise yine başlıbaşına bir enflasyonist tazyik yaratarak esasen bedeli mukabili ellerinden bir kısım toprakları alınan büyük toprak sahiplerinin harcama artışları dolayısıyla meydana gelecek olan enflasyonu büsbütün körükleyecektir. Görülüyor ki toprak reformunun demokratik yollardan başarılması ve şümulü olması halinde progamın finansmanı yüzünden ekonominin çok şiddetli bir enflasyonla karşılaşması kaçınılmaz bir sonuçtur. Aynı ihtimal toprakların büyük toprak sahiplerinden bedelsiz alınıp dağı-

tilması şıkkı için de varittir. Enflasyon ise bu sefer sosyal adaleti menfi yönde etkileyeceği gibi ekonomik gelişmeyi de yanlış mecralara sürükleyecektir.

Toprak reformunun üretim üzerindeki uzun vadeli etkileri aşağıda incelenmektedir. Şu hususu kabul etmek gerekir ki, toprak reformunun ve finansmanının yapıldığı ilk yıllarda para, kredi ve harcamaya artışı telâfi edecek bir üretim artışı herhalde beklenemez. Kredi, para arzı ve harcamalardaki artışa mukabil üretim hemen artmayacağına göre, en az bir müddet için enflasyonist baskılardan kurtulmak imkânsızlaşmaktadır. Bir kaç yıl devam edecek şiddetli bir enflasyon ise ekonomik, sosyal ve politik gidişi rayından çıkartmaya kafidir ve toprak reformunun uzun vadeli etkileri mkspet yahut menfi, hiç bir zaman söz konusu olmayabilir. Gelir vergisi yoluyla devletin mali kaynakları arttırılrsa ve bu arada tarım kesiminden alınan gelir ve arazi vergileri yükseltilse dahi, bu vergi artışı şümül bir toprak reformu için gerekli olan finansman ihtiyacını karşılayamaz ve herhalde bu artan vergi hasılatının toprak reformu finansmanına tahsisi halinde sosyal adaleti gerçekleştiren demografik alt-yapı yatırımları ve diğer tedbirlerden, yahut ta süratli kalkınmayı gerçek-

leştiren bir kısım verimli alt ve üst-yapı kamu yatırımlarından feragat etmek zorunluğu ortaya çıkar. O halde, şayet toprak reformu yapılacaksa, sırf mali imkânsızlıklar ve enflasyon tehlikesi dolayısıyla bu reformun mahdut tutulması, tedrici olması ve meselâ en acil bölgelerden yahut tapu ve kadastro tamamlanmış olanlardan başlamak suretiyle uzun bir süreye sığdırılması belki daha makul olacaktır.

Bu arada tarımdan alınacak gelir vergileri ile toprak reformu arasındaki ilişki arasında da önemle durmamız gerekir. Hemen belirtelim ki, toprak reformu yapılmassa dahi, tarım kesiminden alınan gelir ve arazi vergilerinin arttırılması büyük toprak sahiplerinin bir kısmı topraklarını piyasada satmak ve bu suretle elde edecekleri fonları yahut tasarruflarını tarım kesiminden sanayi ve diğer kesimlere aktarmak yolundaki temayülü süratlendirecek, bu da topraksız meselesini kısmen ve kendiliğinden halledecektir. İleride toprak reformunun yapılması ihtimalinin hesaba katılması da bu temayülü ayrıca teşvik edecektir. Böylece, toprak reformunun uygulama vadesi geldiğinde, mesele geniş ölçüde piyasada kendiliğinden halledilmiş olacağına göre, Hazinesin büyük işlemlere girmesine ve büyük

mali külfetlere katlanmasına lüzum kalmayabilecektir. Bu arada Devlet tarımdan elde ettiği gelir vergileri varidat artışı ile bir taraftan sanayileşme hamlesi için gerekli alt ve üst-yapı yatırımlarını diğer taraftan tarımda verimin artırılmasını sağlayan alt-yapı yatırımlarını arttıracaktır. Esasen başlıbaşına bu tedbirler, doğum kontrolü yoluyla nüfus artış haddinin azaltılması tedbiri ile birlikte, topraksızlık ve sosyal adaletsizlik gibi problemlerin geniş ölçüde hal edilmesini sağlayabilecektir.

Diğer taraftan, toprak reformunun yapılması, vergi kaçakçılığının geniş ölçüde önleneceğini de kabul edersek, gelir vergilerindeki müterakkilik prensibi dolayısıyla tarımdan alınacak gelir vergisi hasılatını toprak reformu yapılmaması şikkına kıyasla azaltır. Bu azalma şüphesiz ki bir taraftan gelir vergisinin müterakkilik derecesine, diğer taraftan toprağın reformdan sonraki dağılımına bağlıdır. Toprak reformu yapılmadan tarımdan alınan gelir vergisinin arttırılması şikkı halinde vergi hasılatı daha çok olacağına göre, bu vergi hasılatı ile kısmen sosyal adaleti sağlayabilen demografik alt-yapı yatırımları kısmen de daha süratli ekonomik kalkınmayı sağlayan verimli alt ve üst-yapı yatırımları arttırılabilir. Yahut, hem toprak re-

formu hem tarımdan alınan gelir vergisinin arttırılması tedbirleri bir arada yürütülüyorsa, bir miktar vergi varidatından ve yatırımlardan feragat ediyoruz demektir.

Toprak reformunun tarım kesimi üretimi üzerindeki uzun vadeli etkilerine gelince, bu hususta müspet bir etki yaratacağı çok kere iddia edilmektedir. Fakat, aslında bu konuda müspet yahut menfi, kesin hüküm vermek ilk sanıldığından daha güçtür. Meseleyi basit olarak şu şekilde ortaya atmak gerekir: büyük toprak sahipleri ellerindeki bu toprakları işleyerek bir miktar üretim elde etmektedirler. Toprak reformu sonucunda bu toprakların sosyal adalet prensiplerine uygun bir kısmı Hazine tarafından büyük toprak sahiplerinden alınacaktır. Toprakları azaltan eski büyük toprak sahiplerinin üretimi de bu yüzden şüphesiz ki bir miktar azalacaktır. Buna mukabil, aynı topraklar Hazine tarafından dağıtılacak ve yeni sahipleri tarafından işlenecektir. Acaba toprak dağıtımından istifade eden bu gibi kimsele- rin aynı topraklar üzerindeki üretim seviyesi uzun vadede ne olabilir Bu soruların cevaplandırılmasına yardımcı olmak üzere hemen belintelim ki, büyük toprak sahipleri genellikle işletmelerinin başında bulunmamakta, çiftliklerini ücretli ve ayrıca mahsulden pay

alan bir kâhya ile idare etmekte, gelirlerinin yüksekliği dolayısıyla verimliliğe ve maliyete layık olduğu önemi vermemekte, kısaca gerek ellerindeki toprağı gerek sermayeyi israf etmektedirler³¹. Toprak reformu sonucunda büyük toprak sahiplerinin ellerindeki toprakların küçülmesi ve gelirlerinin azalma temayülü göstermesi belki bu kimseleri daha yoğun ve verimli çalışmaya sevgedebilir, böylece de büyük toprak sahiplerinin reformdan sonra ellerinde kalan topraklar üzerindeki verimlilikleri artar. Fakat, tersi de varit olabilir. Toprakların küçülmesi halinde kây-yaya ve yardımcılara ayrıca prim ödemeyeceklerine göre, kendi şahsi kazançları artmakla beraber, istihdam seviyesi yanında toprak birimi başına verimlilik ve üretim de düşebilir.

Yine, büyük toprak sahipleri topraklarının bir kısmını da toprakların çok büyük olmasının idari güçlükler doğurması ve saha önemi lisi büyük işletme masraflarına ve işletme fonuna ihtiyaç göstermesi sebebiyle her yıl kiracı, yarıcıcı veya ortakçıya vermekte, kendi-

leri işletmemektedirler. Toprak reformu ile bu topraklar büyük toprak sahibinin elinden alınarak kiracı, ortakçı ve yarıcıcıya verilirse şüphesiz ki mülkiyet değıştiren ve fakat üretimi aynı el tarafından yürütülen bu topraklar üzerinde verim ve üretim düşmez. Ne var ki, kiracı, yarıcıcı ve ortakçılar esasen topraksız veya az topraklı köylülere kıyasla mali durumu çok bozuk aileler değildir. O halde, böyle bir toprak reformu ile, gelir bölüşümü eşitsizliklerinin azaltılması ve sosyal adalet yönünden büyük bir merhale katedilmiş olmaz. Buna mukabil, aynı topraklar topraksız veya küçük toprak sahibi ve fakat çalışma, yerleşme, yükselme arzusu ve bilgisi olmayan köylüye verildiği takdirde sosyal adalet büyük ölçüde gerçekleşebilir, fakat bu sefer de tarım üretiminin artacağı şüphelidir. Bilgi edinme ve zihniyet değıştirmenin çok uzun vadeli bir süreç olduğu unutulmamalıdır. Bu köylüye üretime başlaması için geniş ölçüde kredi açmak zorunda kalınacak, üretim ise uzun vadede dahi artmayacağına göre, köylü banka borçlarından kendisine dağıtılan toprağı satmak suretiyle kurtulabilecektir. Böylece topraklar eskiden yarıcıcı, kiracı, ortakçı durumunda olan, bilgisi ve mali imkânları daha geniş olan köylülerin eline geçecektir. Bu tak-

31) Benzer iddialar ve fakat enflasyonu hesaba katmadığı cihetle farklı bir sonuç için: Beşir Hamidoğuları, «Türkiye'de Toprak, Toprak Reformu ve İktisadi Kalkınma,» **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Mart 1966.

dirde, kısa süreli üretim azalışı ve ekonomik problemlerden sonra aynı topraklar üzerinde yeniden eski üretim seviyesine erişilmesi imkân dahiline girmiş olacaktır. Sosyal adalet ise uzun vadede gereğince gerçekleşmemiştir. Yahut, toprak reformu ile dağıtılan toprakların belirli bir süre satılması men edilirse, bilgisi ve tecrübesi noksan olan köylüye açılan banka kredilerinin devamlı olarak tecili gerekecek, böylece gerek enflasyon gerek üretim düşüklüğü uzun süre devam edecektir.

32) Doreen Warriner, «Land Reform and Economic Development», ed. Carl K. Eicher ve Lawrence W. Witt, **Agriculture in Economic Development** (1964) içinde yaptığı mekânsız ve ilginç bir analizde, tarihi açıdan bakıldığında toprak reformu yapmış ülkelerde üretimin azalmamış, aksine artmış olduğuna işaret etmekte, ekonomik açıdan bakıldığında ise çok nüfuzlu az gelişmiş ülkelerde optimum işletme cesametinin küçük olacağını, bu cihetle toprak reformunun üretimde bir azalış sonucunu vermeyeceğini ve fakat yatırımları arttırması ihtimalinin zayıf olduğunu iddia etmekte, toprak reformunun finansmanından doğabilecek problemleri ihmal etmekte, nihayet demografik açıdan ise yüksek nüfus artışının sosyal problemleri ve toprak reformu talebini arttıracağını ve fakat artan nüfus karşısında toprak reformunun problemleri halidemeceğini, bu şartlar altında en uygun yolun toprak başına ve emek başına verimin arttırılması olduğunu beyan etmektedir.

Diğer taraftan, yapılacak toprak reformunda yarıcılara, ortakçılara verilen toprakların Hazine tarafından elinden alınacağı endişesinden hareket eden büyük toprak sahibi, bu sefer toprak reformu çıkana kadar toprağını kendisi, kâhyalar yardımıyla işlemeyi deneyebilir. Böyle bir durumda, topraklar da çok büyükse, kâhya ve yardımcı sayısı arttırılsa dahi verimli işletme imkânları azalabilir. Toprağın kiracı ve ortakçıya verilmesine kıyasla bizzat işletilmesi daha büyük işletme sermayesine ihtitaç göstereceğine ve bunun için gerekli kredi temin edilmeyeceğine göre verimli işletme imkânları, optimum üstünde büyük cesamet yanında mali tahditler yüzünden de daralabilir, böylece kısa süre için üretim düşmüş olur.

Görülüyor ki, toprak reformu yapılması halinde kısa vadeli üretim çeşitli sebeplerle mutlaka düşecektir, daha doğru bir ifade ile gereken hızla artmayacaktır. Uzun vadede net olarak üretimin mutlaka artacağını iddia etmek de güçtür, aksine üretim artış hızının düşmesi de aynı derecede kuvvetli bir ihtimal dahilindedir ³².

J — TOPRAK REFORMU: ÖZET ve SONUÇ

Toprak reformunun muhtelif unsurlarının incelenmesinden çıkartılan sonuçları özetlersek; su

kaynakları üzerinde özel mülkiyetin kaldırılarak herkesin istifadesine sunulması, aynı şahsa ait dağınık küçük toprak parçalarının birleştirilmesi, Devlet Çiftlikleri harici olmak üzere Hazine topraklarının topraksız ve az topraklı köylüye dağıtılması, yeni tenikler uygulamak suretiyle ekilebilir toprakların genişletilerek dağıtılması, bu arada erozyona karşı tedbirler alınarak ekilebilir toprakların azalmasının önüne geçilmesi bir taraftan sosyal adaleti sağlayacak diğer taraftan tarı müretimini ve ekonomik kalkınma hızı yükseltecektir. O halde, bu gibi toprak reformu unsurlarının bir an önce gerçekleştirilmesi hususunda tam bir görüş birliği mevcut bulunmalıdır.

Toprak üzerinde özel mülkiyetin tahdidi, tespit edilen azami sınırın üstündeki toprakların sahiplerinden alınarak topraksız ve az topraklı köylüye dağıtılmasına gelinece, bu toprak reformu dahi topraksız ve az topraklı köylünün tamamına maddi refahı için gerekli toprak sağlayabilmekte uzak olmakla beraber gelir bölüşümü eşitsizliklerini azaltmak, düşük gelirli bir kısım halkın maddi refahını yükseltmek suretiyle sosyal adalet üzerinde mutlaka müspet bir etki yaratacaktır. Fakat, bu tedbirin kısa ve uzun vadeli ekonomik etkilerinin bu hususta yapılmakta

olan ilk iyimser tahminlerin aksine, menfi olması ihtimali daha kuvvetlidir. Özellikle kısa vadede toprak reformunun finansmanı için açılan krediler ve harcamaların genişletilmesine mukabil üretimin sekteye uğraması enflasyona yol açar ve böyle bir enflasyon uzun vadeli gelişmeyi dahi köstekleyebilir. Toprak dağıtımının halen kiracı, yarıcı, ortakçı gibi bilgi seviyesi yüksek ve mali durumu nispeten iyi olan köylülere yapılması yoğun bir sosyal adalet sağlamamakla beraber uzun vadede tarım üretimi artış hızında bir düşmeyi önleyebilir. Yahut, yoksul gruplara dağıtılacak toprakların ergeç kiracı, yarıcı, ortakçı, orta büyüklükte toprak sahipleri eline geçmesi, kısa bir enflasyon ve üretim hızı azalışı döneminden sonra yine aynı sonucu sağlayabilir. Buna mukabil toprak dağıtımının yoksul fakat bilgi ve tecrübesi noksan köylüye yapılması, dağıtılan toprakların bir süre satılmasının önlenmesi ise yoğun bir sosyal adalet sağlamakla beraber enflasyonun ve tarım üretimi artış hızının düşmesinin uzun süre devam etmesi sonucunu doğurabilir. O halde, Yeni Anayasamızda öngörülen özel toprak mülkiyetinin tahdidi herşeyden önce sosyal adaleti gerçekleştirmesi bakımından ağır basan bir reform olarak gözükmekte-

dir. Bu reformun ekonomik etkilerinin müspet olacağını peşin hükümlerle iddia etmek yanlıştır. Tam aksine, reform yapılırken gerek kısa vadede gerek uzun vadede ortaya çıkabilecek enflasyon, üretim azalışı gibi tehkieleri mümkün mertebe bertaraf etmek gerekir. Bunun için de bir taraftan gerek tarım gelir vergisi gerek toprak reformu için esas teşkil edecek olan tapu ve kadastro tanzimi süratlendirilirken diğer taraftan toprak reformunun bir an önce ve şümullü bir şekilde ele alınması yerine bölge bölge ve uzun bir süre içinde uygulanması cihetine gidilmesi faydalı olacaktır.

Herhalde, demokratik nizam daha uygun bir şekilde ve özel mülkiyet hakkına azami riayet göstermek üzere, belirli tahdidin üstündeki özel topraklar sahibinden Hazine tarafından bir bedel ödenmek suretiyle alınmalıdır. Yine, gerek Hazinesin mali yükünü azaltmak ve gerek yeni topraklandırılan köylünün sorumluluğunu arttırmak üzere bu köylüye münasip bir bedel karşılığı verilmelidir. Bu takdirde, Hazinesin elindeki nakit kafi gele-meyeceğine göre, toprağın eski sahibine tahvil ile borçlanması, yeni sahibine ise yatırım ve işletme kredileri yanında topraklandırma kredisi açılması gerekecektir. Toprak reformu sadece Hazine top-

raklarının dağıtımına inhisar ettirildiği takdirde topraklandırılan köylüden bedel alınmasına lüzum kalmayacağı gibi Hazinesin borçlanması, köylüye açılan kredilerin çok genişlemesi ve şiddetli enflasyon da bahis konusu olmayacaktır.

Bir taraftan özel mülkiyetin tahdidi uygulamalarının uzun bir süre içinde yapılması derpiş edilirken diğer taraftan tapu ve kadastro noksanlıklarına rağmen tarımdan alınan gelir ve arazi vergilerinin ıslahı suretiyle vergi veridatının bir an önce arttırılması cihetine gidilmelidir. Bu arada kooperatifler yoluyla tarım kesiminin yeniden teşkilâtlandırılmasına, verimli alt-yapı yatırımlarının tamamlanmasına, teknik bilgi ve kültür seviyesinin yükseltilmesine hız verilmeli, böylece toprak başına elde edilen verim ve tarım üreticisinin gelir arttırılmalıdır. Yine, yatırım hacminin yükseltilmesi alt ve üst-yapı yatırımlarının daha iyi plânlanması suretiyle sanayileşme süratlendirilmeli, böylece tarımdan sanayi kesimine işgücü akımı arttırılmalıdır. Doğum kontrolü suretiyle ise tarım kesimindeki ve özellikle düşük gelirli tarım bölgelerindeki süratli nüfus artışına mani olunmalıdır.

Bu gibi tedbirler alınmadığı takdirde ne derhal bugün ne de daha uzun bir süre içinde yapıla-

cak toprak reformu, tarım kesimin-
de yaşayan halkın maddi refahının
yükseltilmesi anlamında sosyal
adalet yönünden belirli ve uzun
vadeli bir fayda sağlayabilir. Esa-
sen toprak reformu yapılmadığı
takdirde dahi nüfusun artışı ve mi-
ras sistemi büyük toprakların kü-
çülmesi sonucunu kısmen kendili-
ğinden sağlayacak, fakat tarım ke-
siminde yaşayan halkın, maddi re-
fah, meselesi çok daha çetin bir
hal alacaktır. Buna mukabil, toprak
reformu geciktirilse dahi yukarıda
sayılan diğer tedbirlerin alınması
bir taraftan süratli ekonomik kal-
kınmayı çok etkin şekilde sağlar-
ken diğer taraftan kısmen de sos-
yal adaletin gerçekleştirilmesine
yardımcı olabilecektir. Daha yoğun
bir sosyal adalet ise gelir vergi-
lerinin ve aynı zamanda miras vergi-
sinin arttırılması, tarım kesiminin
verimli alt-yapı yatırımlarından dü-
şük ve orta gelirli grupların da ist-
tifade edebilecek şekilde teşkilât-
landırılması, bu arada tarım kre-

dilerinin ve aracı teşkilâtının yeni-
den düzenlenmesi, üretici koope-
ratiflerinin çoğaltılması ve destek-
leme fiyat ve alım politikası ya-
nında eğitim başta olmak üzere
demokratik alt-yapı yatırımlarının
da arttırılması yoluyla gerçekleştiri-
lebilir.

Bir taraftan tarımdan alınan
gelir vergisinin arttırılması diğer
taraftan özel mülkiyetin tahdidi
anlamında bir toprak reformunun
geciktirilse dahi ergeç yapılması-
nın derpiş edilmesi, esasen bu re-
formun uygulanması hususunda
konan müddet içinde büyük toprak
sahiplerini kendiliklerinden top-
raklarının bir kısmını satmaya ve
gerek bu fonlarla gerek tasarrufla-
rıyla tarım dışındaki alanlarda ya-
tırım yapmaya sevkedebilecek,
böylece özel toprak mülkiyetinin
tahdidi süresi geldiğinde devlet bu
konuda büyük çapta alım satım iş-
lemlerine ve mali külfetlere giriş-
meden ,enflâsyonsuz hal yoluna
girebilecektir.

Finansman Kanunu ... İşletme Vergisi ve sonrası

Erol EVGİN

Bilindiği üzere memleketimizde üçüncü defa başvurulmuş ve dış ticaretimizdeki bozuk düzeni düzeltme hedeflerine matuf 10 Ağustos 1970 devalüasyonuyla birlikte Hükümet, iç ticareti etkileyen ve devlet gelirlerini arttırma gayesi güden Finansman Kanunu'nu da aynı anda ilân etmişti. Devletin gerek devalüasyon kararıyla gerekse diğer sebepler yüzünden artış gösteren harcamalarını karşılayabilmesi için vergi tedbirlerine başvurusu tabii bir olaydı. Ancak 1318 sayılı Finansman Kanunu'yla birlikte memleketimiz bünyesi için tamamen yeni ve değişik karakterli bir vergi sistemi de ortaya çıkmış oluyordu. Hatta öyle ki, mezkûr Finansman Kanunu mevcut vergi, resim ve harçlara çeşitli zamlar getirmesine rağmen İşletme Vergisi konusu piyasayı oldukça etkileyecek bu zamlardan başka üzerinde en çok durulan, tartışılan ve ürküten, şimşekleri tam manasıyla ü-

zerine çeken bir vergi oldu. Bunun sonucu olarak 1 Kasım 1970 tarihinde tatbiki- ne geçilmesi gereken verginin uygulamasına çeşitli yan tesirler nedeniyle ancak 15 Aralık 1970 tarihinde geçilebildi.

İşletme Vergisi konusu ortaya atıldığı zaman memleketimiz aydınlarının sosyalist düşüncelerine uygun olduğu için adı geçen vergi memnurlukla karşılandı, hatta bu verginin sosyal sınıflar arasında eşitlik sağlayıcı görevi olduğu, zira plânlı bir uygulama ile verginin sadece çok para harcayan zümreyi etkileyeceği, zarurî ihtiyaç maddelerini kapsamaması halinde dar gelirli zümreyi etkilemeyeceği, hatta devlet eliyle çok gelirden vergi yoluyla alınacak payların yatırım ve ücretler kanalıyla az gelirli zümreye intikali dolayısıyla bir nevi «gelir sağılımı dengesi» sağlanabileceğini iddia edebilecek kadar ileri gidenler dahi olmuştu.

Fert harcamalarının vergilendirilmesi

ilk defa memleketimizde tatbik edilen bir sistem değildir. Birçok ülke bu yola müteaddit kereler başvurmuştur. Ancak genel olarak, gerek kanunların gerekse vergilerin bir memlekette kabulü için o memleketin bünyesine ve bilhassa günün şartlarına uyup uymayacağının göz önünde tutulması artık değişmez bir ilke haline gelmiştir. Ülkemizde ise diğer alanlarda olduğu gibi, yine bu ilke nazara alınmamış, sanki başka gelir kaynakları bulunmazmış gibi, sırf Devlet gelirlerini arttırmak amacıyla alelacele bir İşletme Vergisi tasarısı hazırlanmış ve bilindiği gibi devalüasyon ilânına yetiştirilmiştir.

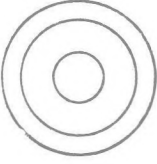
İşletme Vergisi uygulaması genellikle refah seviyeleri yüksek olan ülkelerde aşırı olan fert harcamalarının bir kısmını vergilendirerek bunları devlet gelirlerine, dolayısıyla devlet yatırımlarına kanalize etmek amacıyla yapılmaktadır. Ancak hakiki manada «expansionniste» siyaset güden ülkelerde dahi ücretler genişleme hızından daha yavaş bir seyir takip ettiklerinden ücretlilerin bu gecikmede zararları büyük olmaktadır. Ancak müteşebbislerin bu aradaki büyük kârları İşletme Vergisi uygulamasıyla yumuşatılmaktadır.

Ülkemizdeki durum, belirttiklerimizden oldukça farklıdır, zira herşeyden evvel bizde bir «refah»tan bahsetmek gülünç olacaktır. Ayrıca İşletme Vergisi'ne bağlı II No. lu Tablo'da yer alan maddeler

ler içinde ülkemiz için lüks olduğu iddia edilen, ancak her manada ilerleyebilme-miz için zarurî olan ihtiyaç maddeleri yer almıştır: her çeşit mobilya, koltuk, korniş, halı-her türlü televizyon-nalburiye, inşaat hırdavatı, boya, sıhhi tesisat malzemesi-her çeşit oto lâstığı, yedek parça ve malzemesi, gibi.

Bundan başka işin hakiki yönüne baktığımızda ülkemiz piyasalarının 1970 yılını esasen İşletme Vergisi'nden evvel dahi, çok güç şartlar içinde geçirdiği bilinmektedir. Bu ortamda tedvin edilen Finansman Kanunu içindeki İşletme Vergisi beklenen normal tepkiyi gördü ve yukarıda belirttiğimiz ertelemelere uğradı. Ayrıca en önemli husus olan, halkın bu vergiye karşı muhtemel tepkisi hiç düşünülmedi. Bununla da kalınmayarak vergicilikte ana ilkelerden biri olan açıklık (vuzuhluk) ilkesi de çiğnenerek verginin ilânından sonra çıkarılan müteaddit tebliğler ve yönetmeliklerle bu işin meslektaşları dahi şaşkın hale getirilmiş oldu.

Sonuç olarak şunu diyebiliriz ki, aslında sosyal ilkelere uygun olan İşletme Vergisi ülkemizde zamansız ve aceleyle uygulanmaya başlanmış oldu. Zamanla verginin çeşitli aksaklıklarının düzeltilmesi yoluna gidilecektir, ancak bu sefer de ek tebliğ ve yönetmeliklerle karmakarışık hale gelen «kanunun aslı» ortadan kalkacak, yeniden tedvin cihetine gidilecektir.

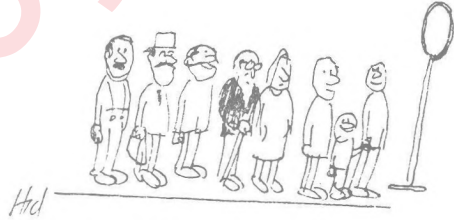
İstatistiklerle Türkiye

Senan BİLGİN

Gerçi istatistikler, Amerikalı bir bilginin dediği gibi, bikini mayoya benzer, bir çok şeyi açığa vurur fakat en görülmesi gerekeni gözlerden gizler ama istatistikleri incelemek ve aralarında bağıntı kurmak epey ilginçtir. Örneğin az önce gözünüzü kırpıştınız ya, bakın geçen bu bir saniye içinde dünya yüzünde neler oldu: 67 kg. tütün ve 16,700 fincan kahve içen insanlar, 5 ton kömür kullandılar. Yemeklerine 1170 kg. tuz ekip, ağızlarını 25 ton şekerle tatlandırdılar. Çeşitli nedenlerle de tam 13,335 mektup postalandılar. Minicik bir zaman parçası içinde yapılan bu akılalmaz işler, 4 milyarı aşan dünya nüfusu ile oranlanırsa, pek de büyük olmasa gerek.

Acaba yurdumuz istatistikî değerler yönünden nasıl bir çeşitlilik göstermektedir? Bu yazıda, eldeki imkânlar oranında, fazla ayrıntılara inilmeden, yurdumuz istatistikler açısından incelenmiştir. Yazının hazırlandığı sırada 1970 yılı için bazı değerler kesin olarak tesbit edilemediğinden,

den, 1969 yılı kesin değerleri kullanılmıştır.

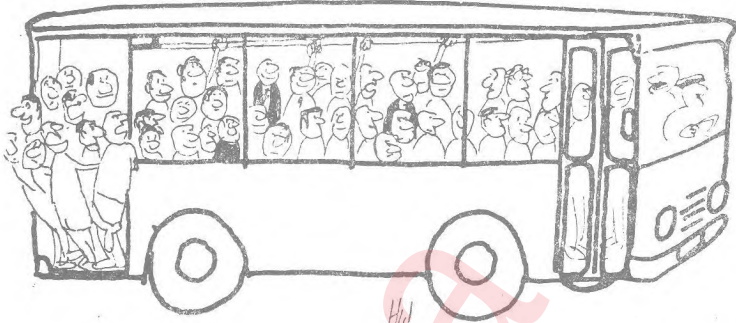

NÜFUSUMUZ * 1

Ülkemizde ilk defa 28 Ekim 1927 de yapılan sayıma göre nüfusumuz 13,648,270 di. Türk yurttaşları 63 il, 320 ilçe, 41 bin bucak ve köyde otururdu o yıllarda. Akıp giden yıllarla birlikte artan nüfusumuz da, 25 Ekim 1970 * sayımı sonuçlarına göre 43 yıl içinde, 55,666,549 kişiye ulaşmıştır. Bu süre boyunca il sayısı 67 ye, ilçe sayısı 572 ye yükselmiş, buna karşılık bucak ve köy adedi ise 36 bine düşmüştür. Son yıllık nüfus artışı % 25.5

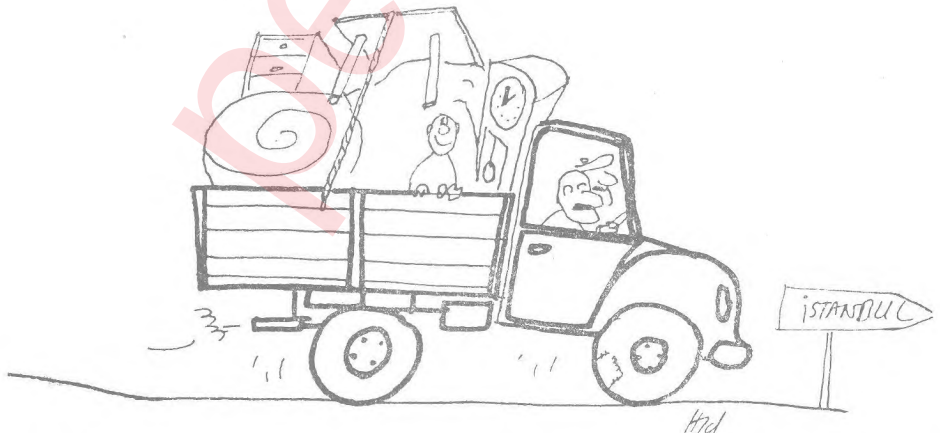
olan ülkemizde km² ye ortalama 46 kişi düşer. Bu duruma göre Türkiye Avrupa'nın beşinci ve dünyanın da otuz beşinci kalabalık ülkesidir.

yılında aradaki açığı kapatarak kadınlardan 600 bin fazla olmuşlardır. 1965 sayımında da değişmeyen durum günümüze kadar aşağı yukarı aynı kalmıştır. Fakat

Halen genel nüfusumuzun % 49 u kadın, % 51 ise erkektir. Ancak ülkemizde kadın erkek sayısı yukarıdaki yüzdelerden epey farklı bir durum gösterir. Balkan ve I. Dünya savaşlarının ardından yapılan 1927 sayımında kadınların erkeklerden çok fazla olduğu görülmüştür. Hanımların bu üstünlüğünü çekemeyen beyler 1960

madalyonun öbür yüzü hayli ilginçtir. Yurdumuzda, son yıllarda her yüz erkek çocuğa karşılık 600 kız çocuğu doğmaktadır. Aslında erkeklerden fazla olmaları gereken kadınların, kız çocuklarını sayımlarda her nedense yazdırmama alışkanlığı kalırsa, erkeklerden fazla oldukları kesin olarak belirecektir.

Yerleşme ✕

Nüfusumuzun % 38 i şehirlerde, %

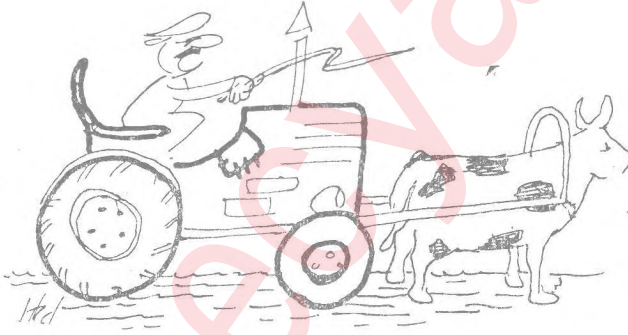
62 si ise köy ve kasabalarda oturmaktadır. Şehir nüfusu yüzdesi 1968 den bu ya-

na % 6 oranında bir artış göstermiştir. Buna rağmen taşı toprağı altın sanılan büyük şehirlere akın, Ankara hariç yavaşlamış köyden kasabaya ve daha çok küçük sanayi merkezlerine dönüşmüştür. Trakya'da ise duran nüfus artışı azalmaya başlamıştır.

Dil ve Din

Yurdumuzda her yüz kişiden 90 ı Türkçe, 68 i Kürtçe, 1.2 si Arapça, 0.2 si Rumca, 1.8 ide diğer çeşitlidlilleri konuşur. Yüz kişiden 99 u müslüman, 0.8 i hristiyan, 0.1 i musevi ve 0.1 i de diğer dinlere mensuptur.

Ülkemizde halen kayıtlı 264,000 iş yeri vardır. Bu iş yerlerinde 1,079,700 sigortalı işçi çalışır. 1970 yılı içinde 1,798,500 kişi iş isteğinde bulunmuş, bunlardan ancak 1,589,500 ü işe girebilmişlerdir. Yılda 219,000 kişilik iş gücü fazlalığı dış ülkelere gönderilen işçiler çıkarılınca 164,000 e inmektedir. Bugün başta Almanya olmak üzere çeşitli ülkelerde yarım milyon işçimiz ve bu sayıya yakın aileleri bulunmaktadır. 1970 yılında yurt dışındaki işçilerimiz yurda 260 milyon dolar tutarında döviz kazandırmışlardır. Hergün işçi kızlarımızdan ikisi Fransa'ya gidedursun, her 35 kişiden biri yurt dışında çalışmak

ÇALIŞMA HAYATIMIZ ✕ 4

Çalışan nüfusun toplam nüfusa oranı % 43.1 dir. Meslek dağılımı ise şöyledir:

Tarım	% 72
Madencilik	0.6
İmalât Sanayii	7
İnşaat Sanayii	2.6
Ticaret, bankacılık, sigoracılık	2.9
Nakliyat, ambarlama	2.1
Hizmetler	6.2
Diğer	6.6

için ilgili kurumlara baş vurmıştır. Ortalama bir hesapla 1 milyon kişi de haber beklemektedir.

Yıllık Milli Gelir

Yüz kişide 43 kişi çalıştığına göre, geriye kalan 57 kişi 43 kişinin kazançları ile yaşıyor demektir. Acaba fert başına düşen yıllık gelirimiz ne kadardır Hemen belirtmek gerekir ki bu konuda Dünya Bankası ile devletin resmi bildirileri, az farkla da olsa, birbirini tutmamaktadır. Yıllık milli gelir dağılımı bakımından dünya ülkeleri arasında 78. sırayı işgal eden

ve Fas'dan tutun da Ürdün'e kadar akla gelen her ülkenin bizden yüksek sralarda bulunduğu çizelgede, Türkiye'de fert başına yılda 186 \$ 5 × (2790 TL.) düşmektedir. Resmi devlet bildirisinde ise 1969 da 2332 TL. sı olan kişisel milli gelirin 1970 de 522 TL. lık bir artışla 2854 liraya yükseldiği belirtilmektedir.

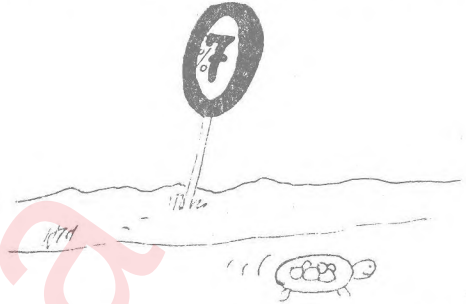
Develüasyondan önce Dünya Bankası çizelgesinde 56. sırayı ve nisbeten daha iyi bir yeri işgal eden ülkemizde fert başına 310 \$ tutarında bir milli gelir düşüyordu. Net 108,859,000,000 TL. s olan yıllık milli gelirimizin çeşitli sektörlere dağılışı ise şöyledir:

Ziraat	35,698,000,000 TL. (1969)
Sanayi	20,498,000,000 »
İnşaat Sny.	8,266,000,000 »
Ticaret	8,951,000,000 »
Ulaştırma	8,403,000,000 »

Kalan tutar da mali müesseseler, serbest meslek ve hizmetler, konut gelirleri, devlet hizmetleri gibi sektörlere dağılmaktadır.

Kalkınma Hızı

Yılda kabaca 3000 lira ile pek çok ihtiyacını karşılamak için didinen kişilerin oluşturduğu Türk toplumunun kalkınma hızı, kalkınma plânı gereklerine göre % 7 olmalıdır × 6. Gerçekleşen oran devlet bildirilerine göre % 4,8, Dünya Bankasına

göre ise sadece % 3,2 dir. Bu yüzdelerden hangisine inanılması sorunu bir yana bırakılırsa, kalkınma plânı gereklerine pek uyamadığımız ortaya çıkar. % 7 lik bir kalkınma hızına ayak uyduramayışımızın sebebi, nüfusumuzun yapılan aile plânlanmasına rağmen yılda ‰ 26 gibi oldukça önemli bir hızla yükselmesi ile açıklanmaktadır.

SOSYAL HAYATIMIZ

Milli Eğitim × 7

1965 sayımı sonuçlarına göre ülke.

mizde her yüz kişiden 8 ✕ 49 u okuma yazma bilmektedir. Erkekler arasında yüz kişiden 64 ünün okuyup yazabilmesine karşılıp kadınlarda bu oran % 33 dür. İlk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılında 13.5 milyon olan nüfusumuzun sadece % 10.6 sı okur yazardı. Erkeklerde % 17.4 olan

kuma yazma bildiği sonucunu verecektir. Kalkınma İçin İşbirliği Teşkilâtı'nın istatistiklerine göre yurdumuzda gayri safi milli haslanın ortalama % 3.7 si milli eğitim giderlerine aittir. Bu oran belli başlı dünya ülkeleri arasında orta bir seviyededir.

Konutlar ✕ 9

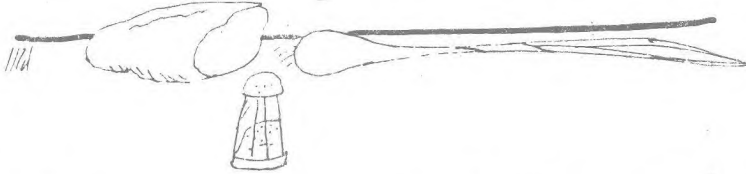
Artan nüfusa ve gelişen şehirlere paralel olarak yurdumuzdaki ev sayısı da artmaktadır. Her yıl ortalama 57,000 yeni konut yapılmaktadır. Ayrıca her yıl 23 bin ticari, sına, kültürel ve sıhhi yapı yurdumuzun çeşitli yerlerinde yükselmektedir. Tamir gören yapıların sayısı ise 27 bin civarındadır. Bir yılda inşa edilen yeni yapıların toplam yüz ölçümü 22,728,000 m² dir. Yeni yapıların toplam alanlarını yurt sathına bir halı gibi yayabilseydik, yurdumuzun her yıl üç kat yükseldiğini görürdük.

1967 de yapılan bir sayıma göre ülkemizde 450.000 gecekondü tesbit edilmiştir. Geçen üç yıl içinde bu sayının yarım milyona ulaştığını düşünürsek, yüz Türk vatandaşına 1.4 gecekondü düştüğünü görürüz. Kalkınma için işbirliği Teşkilâtı'nın

bu oran kadınlarda % 4.6 idi. Geçen 38 yıl boyunca ülkemizin okuryazar oranı % 38.4 artmıştır. 1960 ile 1965 yılları arasındaki artış % 9 olduğuna göre yapılacak basit bir hesap, pek kesin olmamakla birlikte, günümüzde yüz yurttaşımızdan 58 inin o-

İstatistiklerine göre yurdumuzda yılda 1000 kişiye 4.7 yeni konut düşmektedir. Bu oran, bir kıyaslama yapabilmek için belirtiyim, Kanada'da 8.2, Danimarka'da 9.2, Fransa'da 8.5, Japonya'da 11.8, İspanya'da 7.6'dır.

Beslenme ✕ 10

Gene aynı kuruluşun istatistiklerinde, Avrupa ülkelerinde günde bir kişinin ortalama 3000 kalori aldığı belirtilirken Türkiye'nin yeri boş bırakılmıştır. Aldığımız ücretler ve fiyatlar ortada olduğuna göre beslenme olanaklarımızı ve aldığımız günlük kaloriyi hesaplamak pek zor olmasa gerek.

Yurdumuzda yılda ortalama 3246 ton sigara, 21,000,000 litre şarap, 16,940,000 litre rakı ve 47,800,000 litre de bira içilmektedir. Bu hesaba göre, sigara-içki kullanan veya kullanmayan her yurttaş yılda 90 gr. tütün, yarımşar litre şarap ve rakı ile 1.4 litre bira düşmektedir. ✕ 11

Ulaşım - Devlet Demir Yolları

Ulaşım hayatımızın istatistikleri epey ilginç veriler ortaya koymaktadır. 1927 yılında 1630 km. olan demiryolu ağıımız bu gün 9857 km. ye yükselmiştir. Bu ağ üzerinde tam 985 gar, istasyon ve durak vardır. 1 km. lik demiryoluna 8 kişilik bir de-

miryolcu gurubu düşer ülkemizde. Almanya'da 14.2, Yugoslavya'da 12.5, Avusturya'da ise 13.3 olan bu değerler bir kıyas yapabilmemiz yönünden önemlidir. DDY yurt çapındaki yük taşımalarının % 28 ini, yolcu ulaşımının da % 11 ini sağlar. 1080

lokomotif, 1280 yolcu vagonu, 16,619 yük vagonu, 30 motorlu tren ve 30 elektrikli trenden oluşan demiryolu araçlarımız yılda ortalama 89,000,000 (Banliyö ve ana hat) yolcu ve 15,000,000 ton yük taşır. Bu duruma göre yolcu başına 48.8 km. lik bir pay düştüğü gibi, bir yolcu devlet demiryollarına 216 kuruşluk gelir sağlar. Bu ge. lire karşılık buharlı lokomotifler yılda ortalama 800.000 kg. kömür, mototren ve dizeller 30 milyon lt. motorin ve elektrikli trenler de 26 milyon kws. elektrik enerjisi tüketir.

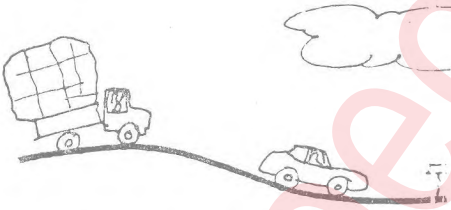
Deniz Yolları

Deniz ticaret filomuz, şehir hattı gemileri ile birlikte 128.208 gros tonaja sahiptir. 63 şehir hattı ve 20 ticaret gemisi iç, dış ve şehir hatlarında toplam olarak, 1 yılda 100,836,300 kişi taşımaktadır. Yani her Türk yurttaş yılda ortalama 3 kere vapura binmektedir. Deniz ticaret filomuz tarafından taşınan yük miktarı ise yılda 140.000 ton civarındadır. Araba vapurları yılda ortalama 4,125,000 aracı taşımaktadır. Demekki, bir taşıt aracı yılda 10.5 kere deniz üzerinde seyahat etmektedir. Yılda, yaklaşık olarak 101 milyon kişinin vapurla seyahat etmesine karşılık sadece 136,800 baş hayvan gemileri şerefliendirmektedir.

Türk Hava Yolları

Ve şimdi de bakalım «Uçan Türkler» ne yapıyor? Gittikçe daha bilinçli adımlarla ilerleyen milli hava yolumuz elinde ki 18 pervaneli ve jet uçağı ile yurt içinde 17, yurt dışında da 10 merkeze yılda yaptığı 28,512 tarifeli uçuşla, 33,740 saat içinde 13,000,000 km. yol alarak 993,160 yolcu taşır. Bu demektir ki ülkemizde bir yılda 1000 kişide sadece üç kişi uçmaktadır. Uçak biletleri bu derece pahalı olmakta devam ederse, göklerimiz uzun bir süre daha kuşlara kalacak galiba. Hava yolu ile yılda posta dahil 80,760 ton kargo taşınmaktadır.

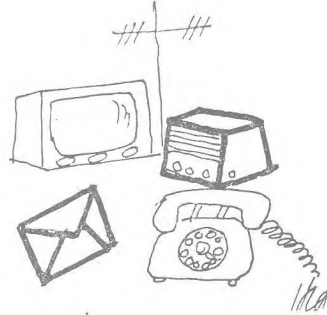
Ülkemizin hava liman ve alanlarına yerli ve yabancı uçaklar yılda 129,320 iniş ve kalkış yaparlar. Uçakla bir yılda yurt dışına gidenler 445,040 olduğu halde gelenler 361,580 kişidir.

Kara Yolları ✕ 12

Ülkemizde kara ulaştırması, toplam uzunluğu 61,500 km. yi bulan yollarımız üzerinde yapılır. Bu ulaşım, 136,965 binek otomobili, 12,009 kamyon, 35,461 otobüs ve minibüs ile 96,407 traktör tarafından sağlanır. Yurdumuzda 1000 kişiye 4 otomobil düşmesine karşılık bu sayı belli başlı ülkelerde şöyledir:

Fransa	240	İspanya	50
B. Almanya	194	İsviçre	192
Yunanistan	18	İngiltere	196
İzlanda	180	ABD (ticari ve	
Hollanda	151özel)		414

Haberleşme ✕ 13

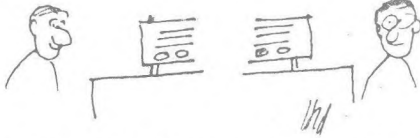
Bir yıl içinde Türk vatandaşları 11,648,970 telgraf çeker ve alırlar. Her üç kişide bir kişinin yılda bir telgraf çekmekte veya almakta olduğu sonucu çıkar buradan. 345,708 telefon abonesi şehir içi ve şehirler arası olmak üzere tam 215,855,490 telefon görüşmesi yapar. Bu da demektir ki, telefonsuz köydeki nine bile yılda 6 defa telefonla konuşur. Bir karşılaştırma yapabilmek için seçilmiş bazı ülkelerde 1000 kişiye düşen telefon sayısını belirtmek yerinde olacaktır:

Türkiye	9	Norveç	203
Avusturya	159	Portekiz	65
Finlandiya	204	İspanya	113
Yunanistan	67	İsviçre	437
İzlanda	320	ABD	540
Japonya	107		

PTT idaresi yılda sadece postalanan mektuplardan 2,456,040,000 TL. sı tutarında bir gelir elde eder. Yurt içi ve yuru dışı mektupları için ortalama olarak 1 liralık bir değer kabul etsek bir yılda ülkemizde tam 2 milyar, 456 milyon, 400 bin mektup postalanmaktadır. Kabaca bir hesapla herkeze 68 adet mektup düşer.

İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, Konya, Kayseri, Erzurum ve Sivas gibi seçilmiş illerde toplam radyo sayısı 3,129,860 dir. Bu şehir-

lerin 1970 sayımına göre toplam nüfusları 5,5 milyon olduğuna göre, seçilmiş illerde bir kişiye aşağı 14 X yukarı yarım radyo düşer. Dünya üzerinde televizyonu olmayan ülkeler gittikçe azalırken, yurdumuzun İstanbul gibi büyük şehirlerinde

karga tüneği olmaktan başka pek bir işe yaramayan antenler hasretle düzenli yayınları hâlâ beklemektedirler. Bir fikir vermek yönünden çeşitli ülkelerde 1000 kişiye düşen televizyon cihazı sayıları şöyledir:

Fransa	185	B. Almanya	248
Japonya	206	Norveç	179
İspanya	90	İsviçre	289
İngiltere	280		

ÜRETİM

Tarım ve Hayvancılık

Ülkemiz topraklarının 1938 yılında sadece % 18.9 u ekili ve dikili olduğu halde yakın zamanda bu oran % 34 e yükselmiştir. Buna karşılık % 13 olan ormanlık bölgeler, işin bilincine hâlâ varamamamız nedeni ile yıllar boyun yerinde saymış, hatta % 0,1 oranında azalmıştır. Bu gün topraklarımızın % 35.5 i otlak ve çayır olarak kullanılmakta, kalan % 17 si ise ürün vermemektedir.

Toplam yüzölçümümüzün % 34 ü, yani 265,000 km² si üzerinde yapılan tarım çalışmaları, yılda aşağıdaki miktarlarda üretim sağlanmaktadır.

Buğday	10.5 (Milyon ton)
Arpar	3.7
Çavdar	0.8

Mısır	1.0
Pamuk	0.38
Tütün	0.12
Şeker Panc.	4.7

Yurdumuz hayvan bakımından epey zengindir. 1936 hayvan sayımından bu yana, çeşitli hayvan sayılarının deve hariç epeyce arttığı görülmektedir. Her yönü ile faydalı hayvanların yanı sıra, keçi ormanlarımıza bilinçsiz ve kontrolsüz balta gibi zarar veren en büyük unsur olduğu halde, dünya yüzünde bir tek ülkemizde başıboş yetiştirilmekte ve sayıları da devamlı artmaktadır. Durumun ciddiyetini, bilinen bir milli atasözündek gibi, ormanlarımız yenip yutulduktan, topraklarımız kele döndükten sonra anlayacağız galiba. Aşağıdaki tablo 1936 ile 1965 yılları arasındaki hayvan artışını ve sayılarını göstermektedir :

Cinsi	1936	1965 (1000 baş)
Koyun	20,772	33,382
Kıl Keçisi	10,727	15,305
Tiftik Keçisi	4,295	5,550
Siğır	8,329	13,200
Manda	801	1,216
Deve	113	46
At	1,020	1,199
Eşek	1,569	1,971
Katır	73	225
Toplam	47,699	72,044

Geçen 5 yıl içinde, iki tarih arasındaki artış oranını esas alırsak, 1970 yılı için pek farklı değerler elde etmeyiz. Örneğin 1965 de 33,382,000 baş olan koyun sayısı 1970 de 33,600,000 başa yükselecektir. Sonuç olarak diyebilirizki, 1970 de Türkiye'de toplam olarak 76,239,000 hayvan vardır. Bu sayıya göre, her yurttışa aşağı yukarı iki hayvan düşer. Ayrıca denizlerimizde tam 205 çeşit balık bulunduğunu,

fakat bilindiği üzere pek çoğumuzun balığı balıkçı tablasında gördüğünü, belirtmek de yersiz olmayacaktır.

Sına Üretim ve Madenler

Bir yılda ülkemizde 200 milyon metre pamuklu ve 5,3 milyon metre de yünü kumaş dokunmaktadır. Bir maksi paltonun ortalama 3 m. kumaşla dikilebildiği düşünülürse, toplam 205,3 milyon metrelik kumaş üretimimizle tam 68,433,333 adet maksi palto yapılabilirdi. Bu da demektir ki, hepimizin aşağı yukarı iki maksisi olurdu. Yılda 116,000 ton kâğıt üreten ürdumuzun halkı 502,000 ton şekerle tatlı yiyip, tatlı konuşmaktadırlar. Sökükler, yırtıklar, miniler, midiler yılda üretilen 38,204 ton iplikle dikilmektedir. Kişi başına düşen içkilerle çeşitli meşrubat ve sıvı maddeler 82,240 tonluk üretimimizle şişelenmektedirler. Bunlardan başka yılda 1,058,200 ton ham demir ve 1,328,000 ton çelik üretimi çeşitli sanayi kollarının esas maddesini teşkil etmektedir.

Belli başlı maden çıkarımızın yıllık tutarları şöyledir :

Korm	0.9	(Milyon ton)
Demir	2.4	
Taş Kömürü	7.7	
Linyit	8.0	
Bakır	0.2	
Ham petrol	3.6	

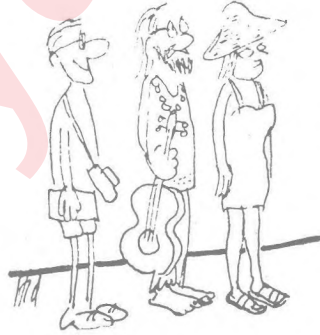
İhtiyaçlarımıza yetmeyen ham petrol çıkarımı, yurt dışından alınan 4 milyon tonla tamamlanarak ülkemizin 7.6 milyon tonluk yıllık ihtiyacı karşılanmaktadır.

Elektrik Enerjisi

Yılda üretilen 7.8 milyar kws. lik hidro ve termo elektrik günlük hayatımızda olduğu kadar çeşitli sanayi alanlarında da geniş ölçüde kullanılmaktadır. Ülkemizde

yılda bir kişiye 216 kws. lik elektrik enerjisi düşer. Bu rakam biz, Yunanistan (715 kws.) ve Portekiz (590 kws) hariç olmak üzere diğer ülkelerle kıyaslandığında şaşırtıcı bir özellik gösterir :

Avusturya	2,538 kws
Finlandiya	3,641
B. Almanya	3,088
ABD	6,532
Japonya	2,345
Kanada	7,780
Fransa	2,216
İzlanda	2,980
Norveç	13,354

TURİZM ✕ 15

Kalkınma İçin İşbirliği Teşkilâtının istatistiklerine göre 1969 da üye devletler arasında turizmde en büyük gelişmeyi ülkemiz sağlamıştır. Buna göre 1968 yılında 24,1 milyon dolar olan turizm gelirleri 1969 da 36,6 milyon dolara yükselmiştir. Görüldüğü gibi gelirlerde % 54.2 oranında büyük bir artış vardır. Turizm gider ve yatırımlarise % 27.3 lük bir artış göstermektedir. 1968 de 33.4 milyon dolar olan giderler 1969 yılında 41.5 milyon dolara yükselmiştir.

EKONOMİ

Ticaret

Ülkemiz bir yılda 4,848,800,000 TL. sı tutarında yaptığı ihracata karşılık çeşitli yabancı ülkelere 8,415,680,000 TL. sı tutarında mal almıştır. Bu iki sayının karşılaştırılmasında da yılda 4.443,020,000 TL. lik bir dış ticaret açığımız olduğu görülür. 1937 den 1946 ya kadar olan devre ve 1969 un son üç ayı hariç dış ticaret dengemiz hep ithalat yönünde ağır basmıştır.

Her Türk yurttaşı, dışarı sattığı 136 liralık mala karşılık 236 liralık mal ithal etmek zorundadır.

Borçlar

1969 yılında tesbit edilen kamu borçları 22,650,000,000 TL. sı iç ve 18,459,000,000 TL. sı da dış olmak üzere 41,109,000,000 TL. sına ulaşmaktadır. Yani her bireye 514 liralık dış borç ve toplam olarak 1142 liralık borç düşmektedir.

Emisyon

Halen piyasalarımızda 13 milyar 116 milyon 672 bin liralık kâğıt ve aşağı yukarı 304, milyon liralık da bozuk para bulunmaktadır. Merkez Bankası'ndaki altın rezervleri ise 1 milyar 834 milyon 33 bin lira tutarındadır.

Bankacılık ve Sigortacılık

Yurdumuzda halen toplam olarak 45

banka ve 2550 (kesin değildir) banka şubesi vardır. Son üç yıl içinde banka sayısında bir artış olmadığı halde şube sayısı 1967 de 2091 iken 1969 da 2454 e yükselmiştir. Bankalarımız 1970 yılı içinde ortalama 33 milyar 200 milyon liralık kredi dağıtmışlardır. Bankalarda ki toplam mevduat da 30 milyar 200 milyon lira civarındadır. Her vatandaş bankaya yatırdığı 832 lirasına karşılık 922 lira kredi almıştır.

1969 da tesbit edildiğine göre sigorta şirketlerinin sayısı 42, prodüktör sayısı ise 224 dür. Yıllık toplam prim istihsali de 482 milyon TL. sına ulaşmaktadır.

En büyük dileğimiz, gelecek yıllarda yurdumuzu istatistikler yönünden, dünya devletleri arasında layık olduğu bir ortamda inceleyebilmektir. Ve buna bütün kalbimizle inanıyoruz...

Yazının hazırlanmasında faydalanan kaynaklardan bazıları :

1. Devlet İstatistik Enstitüsü 1970 yılı aylık bültenleri.
2. DİE 25 Ekim 1970 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları.
3. Kalkınma İçin İşbirliği Teşkilâtı yayın ve bültenleri.
4. Çeşitli radyo konuşmaları ve gazete haberleri.
5. Doğan Sigorta Yıllık İstatistik Broşürü

Resmi Gazete de bu ay

18.12.1970 Tarih ve
13698 Sayılı Resmi
GAZETE'den

Türk Parası Kıymetini koruma hakkındaki 1567 sayılı Kanunun 6258 sayılı Kanunla değişik birinci maddesine ve 16/9/1960 tarih ve 79 sayılı Kanunun 9 ncü maddesine göre zat ve aile ihtiyaçlarında kullanılmak üzere bedelsiz olarak yapılacak otomobil ithalatı ve bu ithalatın istikrar fonuna ödenecek paylar hakkındaki karara ek karar :

Madde : 1 — 7/3 sayılı Kararın 4. ncü maddesinin (b) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«b) Yurt dışında devamlı olarak bir yıl veya daha fazla çalışıp yurda kat'i olarak dönen kişilerden Türkiye'ye göndermek veya getirmek supretiyle yetkili bankalara (PTT idaresi dahil) döviz satanlar bu dövizlerin % 25 i tutarı 1000 dolardan (veya muadili dövizden) aşağı olmaması, ithal edeceği otomobilin bedelini karşılama halinde): Yurt dışında satın aldıkları veya yurt dışında iken acenta, mümessil veya fabrikasına sipariş verip bedelinin tamamını hariçte ödedikleri bir otomobilin ithaline izin verilmesi talebinde bulunabilirler.

Bu taktirde ilgililerden otomobili kullanma ehliyeti aranmaz. Türkiye'ye dönüşü takip eden en geç bir ay içinde satılmayan

dövizler b fıkrasının uygulanmasında hesaba katılamaz.

Madde : 2 — 7/3 sayılı Kararın 4. ncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

g) Yurt dışında çalışarak elde ettikleri net döviz gelirlerinden, günlük hesabıyla 10 dolar (veya karşılığı döviz) indirildikten sonra kalan bakiyesi 1000 dolardan az olmamak üzere getirilmesi istenen otomobilin FOB bedelini karşılayan kişilere; yurt dışında iken acenta, mümessil veya fabrikasına sipariş verip bedelinin tamamını hariçte ödedikleri otomobilin ithaline izin verilir. Kararın 7 g. ve 12 nci maddeleri hükmü mahfuzdur.)

«h) Türkiye'de mukim gerçek kişilerden yetkili bir banka nezdinde dövizle çevrilebilir Türk lirası mevduat hesabı açtırmış bulunanların, bu hesapta devamlı olarak en az üç yıl tutmuş oldukları dövizlerin % 20 si; bu kararda tayin edilmiş bulunanları haiz bir otomobilin ithalini teminen harice transfer edilmesine izin verilebilir.»

Madde: 3 — 7/3 Sayılı Kararın 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

«Munzam katılma payı ödenmesi halleri:»

Madde: 14 —

I — KARARIN 4. NCÜ MADDESİNDE ZİKREDİLEN :

a) Yurt dışında en az devamlı bir yıl kalınmasında vukubulacak en çok 60 günlük noksanlık,

b) Yurda gelmeden evvel trafiğe kayıtlı olarak en az devamlı altı ay otomobil kullanılmasında vukubulacak en çok 30 günlük noksanlık,

c) Otomobilin kullanılacağı 6 aylık sürede geçerli ehliyetin mevcut olmasında vukubulacak en çok 30 günlük noksanlık,

Hallerinn her birinde her 30 günlük noksanlık için 2/6/1961 tarih ve 5/1280 sayılı karara ilişik cetvelde gösterilen ve ilgili otomobile tekabül eden istikrar fonuna katılmış payının % 25 i nispetinde munzam katılma payı ödenmek suretiyle,

II — KARARIN 4 ÜNCÜ MADDESİNİN (a) FIKRASINDA ZİKREDİLEN :

a) Yurt dışında en az iki yıl kalınmasında vukubulacak en çok 120 gün noksanlık,

b) Yurt dışında en az bir yıl otomobil kullanılmasında vukubulacak en çok 90 günlük noksanlık,

Hallerinden her birinde her 30 günlük noksanlık için 2/6/1961 tarih ve 5/1280 sayılı karara ilişik cetvelde gösterilen ve ilgili otomobile tekabül eden istikrar fonuna katılma payının % 25 i nispetinde munzam katılma payı ödenmek suretiyle,

III — Kararın 6 nc maddesinin (e) fıkrasında zikredilen 3 yıllık model tahdi-

dinin geçilmesih alinde her model yılı için 2/6/1961 tarih ve 5/1280 sayılı Karara ilişik cetvelde gösterilen ve ilgili otomobile tekabül eden istikrar Fonuna Katılma Payının % 25 i nispetinde munzam katılma payı ödenmek suretiyle, (Kararın 4 ncü maddesinin (a) fıkrasında zikredilen, evvelce en az bir yıl kullanılan otomobile ait 3 yıllık model tahdidinin geçilmesi halinde de bu hüküm uygulanır).

IV — Kararın 3, 4 ve 7. nci maddelerinde zikredilen Türkiye'ye kati dönüldüğünün tevsik edilmemesi halinde 2/6/1961 tarih ve 5/1280 sayılı Karara ilişik cetvelde gösterilen ve ilgili otomobile tekabül eden istikrar Fonuna Katılma Payının % 50 si nispetinde katılma payı ödenmek suretiyle,

V — Kararın 11 inci maddesi uyarınca önceden döviz geliri tevsik edilmesi gerektiği ahvalde tevsik edilen gelirden, ilgili madde gereğince yapılacak indirimden sonra bulunacak miktara nazaran otomobilin FOB kıymetinde en çok % 30 nispetine kadar bir fazlalık mevcut olduğu takdirde: ilk % 10 luk fark karşılığında 2/6/1961 tarih ve 5/1280 sayılı karara ilişik cetvelde gösterilen ve ilgili otomobile tekabül eden istikrar Fonuna katılma payının % 10 u ve bakiye ikinci ve üçüncü % 10 luk farklar için sırasıyla % 15 ve % 25 nispetinde munzam katılma payı ödenmek suretiyle (Kararın 4 ncü maddesinin c, d, f ve g fıkralarına göre yapılacak bedelsiz ithalatta da bu hüküm uygulanır).

VI — Kararın 3. ve 4. ncü maddelerine istinaden ithal edilecek otomobilin ağırlığı 1700 kg. dan fazla olduğu takdirde 1800 Kg.ı geçmemek kaydiyle 2/6/1961 tarih ve 5/1280 sayılı Karara ilişkin cetvelde gösterilen ve ilgili otomobile tekabül eden istikrar Fonuna Katılma Payı-

nın % 10 u ve bakiye ikinci ve üçüncü % 10 luk farklar için sırasıyla % 15 ve % 25 nispetinde munzam katılma payı ödenmek suretiyle kararın 4. ncü maddesinin c, d, f ve g fıkralarına göre yapılacak bedelsiz ithalatta da bu hüküm uygulanır).

VII — Kararın 4. ncü maddesinin (b) fıkrasında zikredilen miktarda döviz satmış ve yurt dışında devamlı olarak en az bir yıl çalışmış olmakla beraber bu maddede kayıtlı diğer şartlardan bir veya bir kaçını yerine getirmemiş olanlardan 2/6/1961 tarih ve 5/1280 sayılı Karara ilişik cetvelde gösterilen ve ilgili otomobile tekabül eden istikrar Fonuna Katılma Payının % 50 si nispetinde munzam katılma payı tahsil edilmek suretiyle, (Kararın model ve ağırlıkla ilgili şartları ile bu maddenin ı-a fıkrası hükmü mahfuzdur).

İlgililer talep ettiği takdirde Merkez Bankasınca ithal müsaadesi verilir.

Bu maddenin I ve II ncı fıkralarında bahsedilen 30 günlük süreye 30 uncu gün dahil olup küsurlar 30 güne, V inci fıkrasında bahsedilen % 10 luk farkla % 10 uncu dahil olup küsurlar % 10 a iblağ olunur.

Yukarıdaki fıkralar gereğince ödenecek munzam katılma payları toplamı ilgili otomobile tekabül eden istikrar fonuna katılma payının % 75 (75 dahil) ni geçemez.

VIII — Yurt dışında devamlı olarak en az bir yıl çalışmış olmakla beraber durumları bu kararın öngördüğü şartlara uymayan ve yukarıdaki fıkralardan da istifade edemeyen kişilerin otomobilleri için 5/1280 sayılı karara ilişik cetvelde gösterilen ve ilgili otomobile tekabül eden istikrar fonuna katılma payının % 100

nispetinde munzam katılma payı tahsil edilmek kaydıyla, ithal müsaadesi verilebilir.

Madde: 4 — 20/4/1970 tarih ve 7/538 sayılı Karar yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici madde 1 — Durumları bu karar hükümlerine uyan ve otomobillerini Türk gümrüklerine getirmiş bulunan kişilere, bu kararın yayımı tarihinden itibaren 2 aylık müracaat süresi tanınmıştır. Bu gibi kişilerden dönem sonuna kadar 7/3 sayılı kararın 10 ncu maddesinde yazılı teminatlar tahsil edilmez.

Madde: 5 — Bu karar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

24.12.1970

Sayı 13704

Resmi Gazete'den

Zat ve aile ihtiyaçlarında kullanılmak üzere bedelsiz olarak yapılacak otomobil ithali hakkında 8/1/1970 tarih ve 7/3 sayılı karara ek 18/12/1970 tarih ve 7/1652 sayılı kararla ilgili açıklama tebliği:

Madde: 1 — Seri III No: 8 açıklama tebliğinin, kararın dördüncü maddesinin (a) fıkrası ile ilgili metninin, üçüncü bendindeki «En az bir yıl kullandıkları otomobillerin modeli 3 yıldan eski olanlar, kararın 14 üncü maddesine göre munzam katılma payı ödemek isteseler dahi ithal talepleri kabul edilemez ibaresi kaldırılmıştır.

Madde: 2 — Aynı tebliğin, kararın 4 üncü maddesinin (b) fıkrası ile ilgili metnin üç ve dördüncü bendleri kaldırılmıştır.

Madde: 3 — Aynı tebliğin kararın 4 ncü maddesi ile ilgili metninin sonuna aşağıdaki (g) ve (h) fıkraları ilâve edilmiştir.

g) Bu fıkradan faydalanmak için yurt dışında belli bir süre çalışmı mecburiyeti yoktur. Ayrıca, ithal edilecek otomobilin mutlaka sipariş edilmiş yeni bir vasıta olması da şart değildir. Yurt dışında iken, trafikte kayıtlı olarak veya gümrük plâkası ile ilgili tarafından bir süre kullanılan veya yurda sevkedilmek üzere nakliyeciyeye veya yabancı bir memleket gümrük idaresine teslim edilen otomobilin ithali istenebilir.

İthal edilecek otomobilin, kararın 6 ncı maddesinin (C) ve (e) fıkralarında yazılı ağırlık ve model şartlarına uygun bulunması lâzımdır.

Kararın 7. ncı maddesinin (c) fıkrası muvacehesinde, talep sahibinden süresi geçmemiş ve Türkiye veya yurt dışında geçerli otomobil kullanma ehliyeti aranır.

h) Yurt dışında bir işverene bağlı olarak çalışan kimseler Türkiye'de mukim sayılırlar. Bu fıkarda yazılı hesaba istenilen zamanda ve istenilen miktarda döviz gönderilebilir veya yatırılabilir. Şu kadar ki, üç yıllık süre hesabında başlangıç tarihi, hesap bakiyesinin getirilecek otomobilin bedelinin beş mislini bulduğu tarihtir. Diğer bir ifade ile 1.000 dolar kıymetinde bir otomobil ithal edebilmek için sözü geçen hesapta 5.000.— \$ biriktirilmesi ve bu 5.000.— doların hiç bir azalma olmadan üç yıl müddetle devam olarak tutulması lâzımdır.

Kararın model, ağırlık ve ehliyet hükümleri ile ilgili hükümler mahfuzdur.

Madde: 4 — Aynı tebliğin, kararın 14. üncü maddesi ilgili metni aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde, I, II, III, IV, VII ve VIII bentlerine göre alınması gereken munzam ka-

tilma paylarının nispeti, Merkez Bankası şubelerince hesap edilerek ithal müsaadesinin üzerine rakam ve yazı ile dercolunur.

Gümrük İdareleri ithal sırasında bu şerhleri nazara almak ve munzam katılma payı tahsilâtını ona göre yapmakla mükelleftir.

Gümrük idareleri ithal sırasında otomobilin modelinin, ithal müsaadesinde yazılı olanlar daha eski olduğunu tespit ettikleri takdirde icabı hale göre bu maddenin III bendine göre işlem yapılmak üzere ithal müsaadesini ilgili Merkez Bankası şubelerine gönderirler.

V. ve VI. bentlerin hükümlerinin uygulanmasına gelince; Merkez Bankası şubeleri, önceden döviz geliri tevsik edilmesi gerektiği ahvalde tasarruf miktarını ithal müsaadeleri üzerine dercetmekle yetinirler. Gümrük İdareleri, ithal müsaadesinde yazılı miktara nazaran otomobilin FOB kıymetinde en çok % 30 nispetine ve ağırlığında 1.800 Kg. a kadar bir fazlalık tespit ettikleri takdirde bu bentlerde yazılı nispetlerde munzam katılma payının da tahsili suretiyle ithaline izin verirler. Bu nispetleri aşan hallerde ithal müsaadeleri iptal edilmek üzere ilgili Merkez Bankası şubelerine iade olunur.

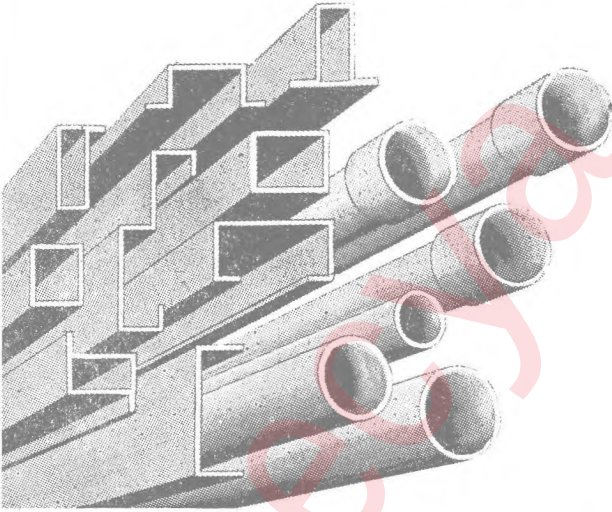
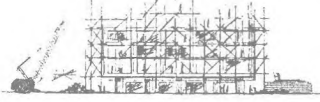
Gümrük İdarelerince bu esastan ayrı başkaca bir tolerans haddi uygulanamaz.

Kararın dördüncü maddesinin (b) fıkrasına göre verilen ithal müsaadeleri sahipleri yukarıdaki V. bent hükümlerinden faydalanamazlar.

Kararın 6 ncı maddesinin (d) ve (g) fıkralarındaki yasaklayıcı hükümleri mahfuzdur.

Madde: 5 — Bu tebliğ 18/12/1970 tarihinden itibaren mer'idir.

sanayide ve inşaatta borusan mamulleri

Su ve Gaz Boruları TS 301/2 DIN 2440
(Siyah, Galvanizli ve Bitümlü olarak)

Sanayi Boruları TS 302/4 - DIN 2394
TS 416/1 - 2458

Soğuk çekilmiş borular TS 302/3 DIN 2393

Alçak basınç kazan boruları TS 416/1 DIN 2458

İnce Cidarlı sulama boruları

Profil boruları Çeşitli ölçü ve şekillerde

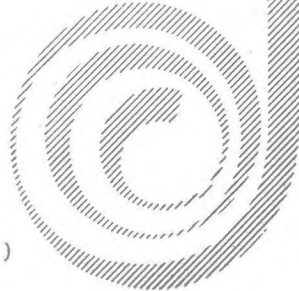
Açık profiller Çeşitli ölçü ve şekillerde

Soğuk çekme bant imâli ve bant dilme :

Hususi ebat ve şekillerde boru ve profiller

(Hususi sipariş üzerine)

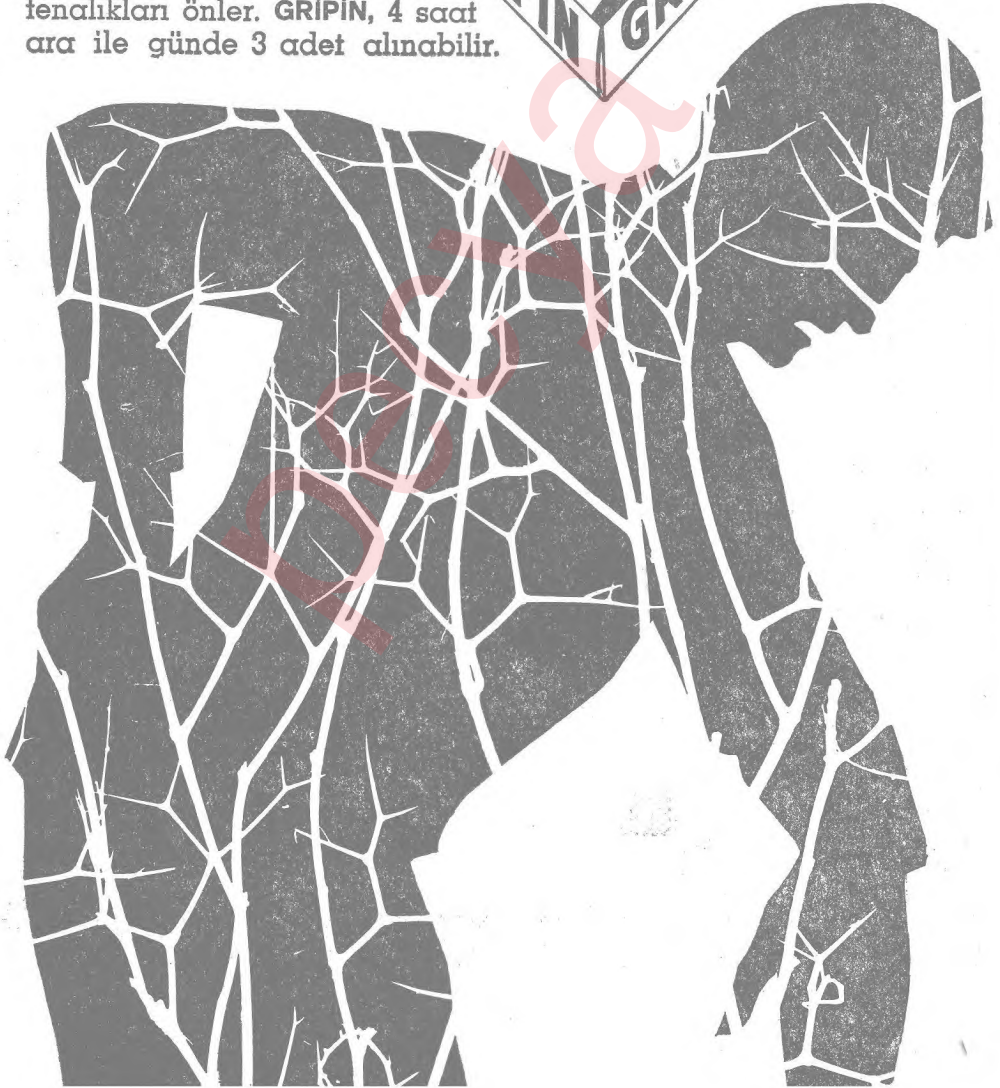
BS **BORUSAN**
BORU SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL
1958

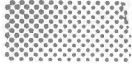
Tophane, Salıpazarı Han Kat 8 İstanbul Tel. : 44 74 80 - (5 Hat)

asabî ağrılara karşı...

...GRİPİN, soğuk algınlığından ileri gelen vücut ağrılarına, asabî ağrılara karşı faydalıdır. GRİPİN, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ve sıyatik ağrılarını teskin eder. GRİPİN, grip ve nezle başlangıcında bir çok fenalıkları önler. GRİPİN, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

ARSLAN

tek

veya

BLOK

•yapı tuğlası

•ateş tuğlası

ateş harçları

izolasyon tuğlası

EYÜP — İSTANBUL

Fab. : 23 22 10

Mz. : 44 30 40

11

St

MUAYYEN ZAMANLARDAKİ
SANCILARDA

OPON

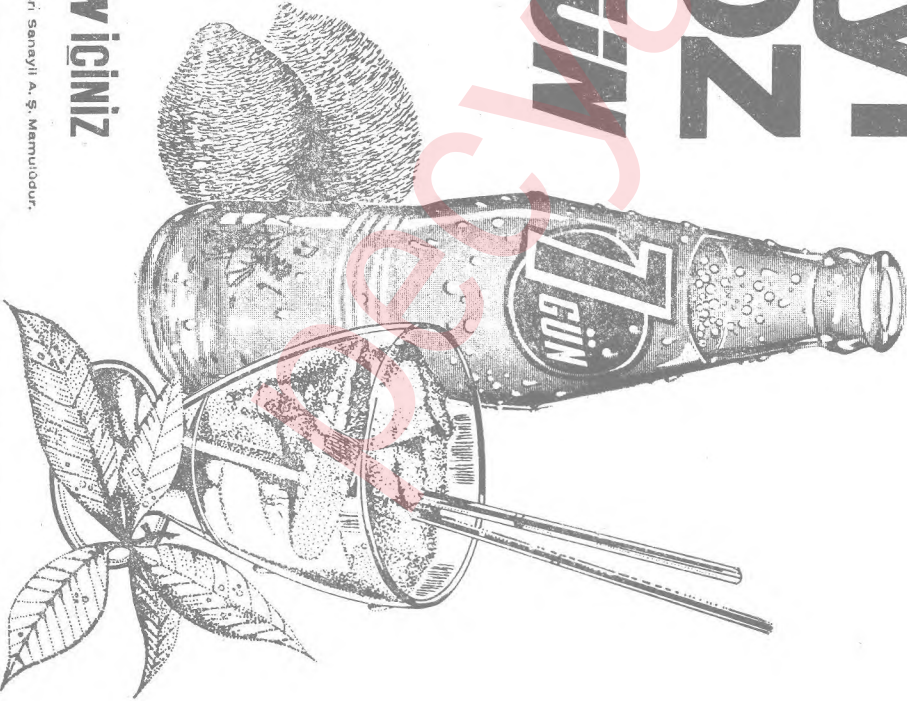
OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ağrılarına karşı ve bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır ● **OPON**, günde altı tablet alınabilir

en iyi Gazoz YEDİGÜN

Limonsu **YEDİGÜN** misket limonu ve tabii limon karışımından elde edilen yepyeni bir tadı, yepyeni, nefis bir meşrubattır. Ferahlatıcı ve hazmettiricidir.

HERGÜN LİMONLU YEDİGÜN İÇİNİZ

YEDİGÜN da bir FRUKO - TAMEK Meyve Suları Sanayi A.Ş. Mamuludur.

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR.

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C.ZİRAAT BANKASI

TEKEL

**ŞARAP
SANAYİİNDE**

S

ŞÖHRET

buzbağ
trakya
ürgüp
barbaros
narbağ

(Basın İlan : 60748)